

Η ΛΕΥΚΑΣ

ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝΕΤΟΥΣ

(1204—1797)

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Α. ΒΛΑΝΤΗ

ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΔΕΛΦΩΝ Α. ΤΖΙΡΙΜΠΑΣΗ

1902

ΦΩΤΟΑΝΑΤΥΠΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ
ΒΙΟ-ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ Σ. Α. ΒΛΑΝΤΗ (1855-1938)

ΠΟΡΕΙΑ
ΑΘΗΝΑ 2008

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΒΛΑΝΤΗΣ

Η ΛΕΥΚΑΣ
ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝΕΤΟΥΣ (1204-1797)

ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ 1902

ΦΩΤΟΑΝΑΤΥΠΩΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2008

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΒΛΑΝΤΗΣ (1855-1938)
(Συλλογή Γιάννη Π. Βουκελάτου)

Η ΛΕΥΚΑΣ

ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝΕΤΟΥΣ

(1204—1797)

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Α. ΒΛΑΝΤΗ

ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΔΕΛΦΩΝ Α. ΤΣΙΡΙΜΠΑΣΗ

1902

ΦΩΤΟΑΝΑΤΥΠΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ
ΒΙΟ-ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ Σ. Α. ΒΛΑΝΤΗ (1855-1938)

ΠΟΡΕΙΑ
ΑΘΗΝΑ 2008

© Εκδόσεις «Πορεία»
Σόλωνος 74, Αθήνα 10680, τηλ. 38.31.622 fax 38.24.359

ISBN 978-960-7043-75-7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, <i>Ο ιστορικός της Λευκάδας</i> <i>Σπυρίδων Α. Βλαντής (1855-1938)</i>	θ' -λ'
<i>Εργογραφία Σπυρίδωνος Α. Βλαντή</i>	λα' -λθ'

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΒΛΑΝΤΗΣ

Η ΛΕΥΚΑΣ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝΕΤΟΥΣ (1204-1797), ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ 1902

Αντί Προλόγου	α' -β'
---------------------	--------

ΤΜΗΜΑ Α' ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ (1204-1479)

Κεφάλαιον Α'	3-20
Κεφάλαιον Β'	20-31
Κεφάλαιον Γ'	32-57
Κεφάλαιον Δ'	58-76

ΤΜΗΜΑ Β' ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1479-1684)

Κεφάλαιον Α'	77-84
Κεφάλαιον Β'	85-94
Κεφάλαιον Γ'	94-99

ΤΜΗΜΑ Γ' ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1684-1797)

Κεφάλαιον Α'	100-117
Κεφάλαιον Β'	118-131
Κεφάλαιον Γ'	131-145
Κεφάλαιον Δ'	146-157
Κεφάλαιον Ε'	158-170
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	171-175

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ (Του Γιάννη Ξούρια) ..	I-XIII
--	--------

1813-1885

(Βλ. σ. ι' -ιε' και δημοσιεύματα αρ. 2)

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Ο ιστορικός της Λευκάδας Σπυρίδων Α. Βλαντής (1855-1938)

Γεννήθηκε στην πόλη της Λευκάδας στις 28 Σεπτεμβρίου 1855. Πατέρας του ήταν ο νομικός Ανδρέας Σπυρίδωνος Βλαντής (1813-1885) και μητέρα του η Αικατερίνη (Νίνα) Φίλιππου Καλκάνη. Η βάφτισή του, με ανάδοχο τον Γεώργιο Φίλιππου Καλκάνη, έγινε στον Άγιο Ιωάννη Θεολόγο της πόλης, στις 20 Νοεμβρίου 1855, με τα ονόματα Αλέξανδρος-Σπυρίδων¹.

Παππούς του ιστορικού ήταν ο Σπυρίδων-Μάρκος Βλαντής, γιος του καπετάν Ανδρέα, του οποίου ο πατέρας ήταν ο Μάρκος από τη Ζάκυνθο, καπετάνιος βενετικού πλοίου brigantino. Το όνομα της μητέρας του ήταν Μαρία. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα τον Ιούλιο του 1782. Σύζυγός του (1813) η Άννα κόρη του Λευκαδίτη γερουσιαστή (1803) Σπυρίδωνος Σούνδια. Παιδιά τους ο Ανδρέας, η Μαρία, αργότερα σύζυγος του Γιαννιώτη καθηγητή μαθηματικών και διευθυντή του Δευτερευόντος Σχολείου Λευκάδας (1829-1841) Σπυρίδωνος Μανάρη, ο Ιωάννης, γραμματεύς του Κακουργοδικείου Λευκά-

1. Ληξιαρχική πράξη 10 Δεκεμβρίου 1855 (Ληξιαρχος: Πάνος Μαρίνος, Εφημέριος Αγίου Ιωάννου Θεολόγου: Ιερομόναχος Διονύσιος Ντάγλας). ΓΑΚ-Αρχαία Νομού Λευκάδας.

δας και η Ασπασία, σύζυγος του δόκτορος Ευσταθίου Σούρβη².

Παραβρέθηκε στη Λευκάδα κατά την κατάληψή της τον Μάρτιο του 1810 από τους Άγγλους και διορίστηκε καταλυματίας και επιστάτης του ταχυδρομείου (1810-1812). Πήρε μέρος στην εκστρατεία των Άγγλων κατά των Γάλλων (1812-1813) και ήταν βοηθός μηχανικός στη μάχη στο νησί Ίσα ή Λίσσα της Αδριατικής (1812-1813) και στις επισκευές των οχυρώσεων της Λευκάδας (1813-1814). Το 1814, όταν η Πάργα κυριεύθηκε από τους Άγγλους, διορίστηκε αστυνόμος και αργότερα διοικητής (1814-1815) και παρέμεινε εκεί ως την παραχώρησή της στον Αλή πασά (1819), απορρίπτοντας την πρόταση του Αλή πασά να αναλάβει γενικός πρόξενός του στην Επτάνησο. Από το 1819 έγινε γραμματέας της επιτροπής αποζημίωσης των Παργινών. Αστυνόμος Ληξουρίου (1841-1853). Παύθηκε, όπως και ο γιος του Ιωάννης, λόγω της αρνητικής θέσης του γιου του Ανδρέα στις μεταρρυθμιστικές προτάσεις του αρμοστή Ουάρδου³.

Πατέρας του ιστορικού ήταν ο Ανδρέας, που γεννήθηκε στη Λευκάδα στις 5 Οκτωβρίου 1813 και βαπτίστηκε με τα ονόματα Ανδρέας, Ξενοφών, Δημήτριος. Μαθήτευσε από το 1820 στο Προκαταρκτικό Σχολείο, που ιδρύθηκε στη Λευκάδα (1819) με εισήγηση του Γκίλφορντ και γενικό επιστάτη τον Αθανάσιο Πολίτη. Ύστερα παρακολούθησε ιδιωτικά μαθήματα⁴ ως την ίδρυση του Δευτερευού-

2. Λεωνίδας Χ. Ζώης, «Ανδρέας Βλαντής», εφημ. *Παλιγγενεσία*, έτος 36, αριθ. 10478 (Αθήνα 25.1.1898). Αντίγραφο αυτόγραφο του Ζώη στον φάκ. «Ανδρέας Βλαντής» των ΓΑΚ-Αρχεία Νομού Λευκάδος. Λουκία Δρούλια, «Σπυρίδων Βλαντής (1782-1857)», *Ο Ερανιστής* 2 (1964) 214-221.

3. Α. Ζώης, *ό.π.* «Την Λίσσαν Νησίον του Αδριατικού κόλπου προς την Δαλματίαν» αναφέρει ο Νικόλαος Παπαδόπουλος, *Ερμής ο κερδώς ήτοι εμπορική εγκυκλοπαίδεια*, τ. Β', Βενετία 1815, ανατύπωση: Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Επιλεγόμενα Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Ευρετήριο Παναγιώτης Δ. Μιχαηλάρης, Αθήνα 1989, σ. 287.

4. *Ανδρέου Σ. Βλαντή Λευκαδίου Βιογραφική αφήγησης και Λόγοι εκφωνηθέντες εις την κηδείαν αυτού, Εν Αθήναις Εκ του τυπογραφείου «του κάλλους» 1885*, 20 σ. Περιέχονται: προσωπογραφία Ανδρέου Σ. Βλαντή, Βιογραφία Ανδρέου Σ. Βλα-

ντος Σχολείου το 1829, με διευθυντή τον Αθανάσιο Ψαλίδα, στη δεύτερα τάξη του οποίου κατατάχθηκε και αποφοίτησε το 1831⁵. Από τον Οκτώβριο του 1832 βρισκόταν στην Κέρκυρα, όπου παρακολούθησε μαθήματα του Κωνσταντίνου Ασώπιου (ελληνική φιλολογία), του Αθανασίου Πολίτη (χημεία), του Γεωργίου Θεριανού (φυσική), του Κωνσταντίνου Τυπάλδου-Ιακωβάτου (θεολογία), του Ανδρέα Κάλβου (φιλοσοφία) και φοίτησε από το 1831 ως το 1836 στη Νομική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας⁶. Αναγορεύτηκε διδάκτο-

ντή (σ. 3-7), που θεωρώ ότι είναι έργο του γιου του ιστορικού Σπυριδώνος, στηριγμένη στο οικογενειακό αρχείο, του οποίου παρέδωσε αργότερα στο Αρχαιοφυλακείο Λευκάδος (τόρα ΓΑΚ-Αρχεία Νομού Λευκάδας, φ. 30β' και 30γ'). Επικήδειος υπό Γ. Στεφανίτζη (σ. 8-10), Επικήδειος υπό Ι. Καββαδία (σ. 11-15), Επικήδειος υπό Ξ. Τούμπα (σ. 16-18), Επικήδειος υπό Γερασίμου Ζερβού (σ. 19-20). Η «Βιογραφία» σημειώνει τους δασκάλους του Ανδρέα στο χρονικό διάστημα μεταξύ της φοίτησής του στο Προκαταρκτικό (1820-1824) και στο Δευτερεύον (1829-1831): «Ακολούθως εχρημάτισεν μαθητής του Γεωργίου Σούνδια δασκάλου της Ιταλικής, του Αλεξάνδρου Μεταξά δασκάλου της Ελληνικής, του Β. Νανούτση δασκάλου της Ιταλικής και Λατινικής, του Γεωργίου Σκλαμπάνη Ακαρνάνος δασκάλου της Ελληνικής».

5. Βεβαίωση του Α. Ψαλίδα, 17.2.1829, για την κατάταξη του Βλαντή, από το αρχείο του Γυμνασίου Λευκάδας, δημοσίευσε ο Πάνος Γ. Ροντογιάννης, «Ο Αθανάσιος Ψαλίδας και η αρχή της Μέσης παιδείας στη Λευκάδα», *Ηπειρωτική Εστία* (1954) 17. Ο Σπύρος Ι. Ασδραχάς, «Ανδρέας Κάλβος. Ανέκδοτα και αθησαύριστα κείμενα», *Ο Ερανιστής* 2 (1964) 108 [= *Ελληνική κοινωνία και οικονομία, η' και ιθ' αι. (Υποθέσεις και προσεγγίσεις)*, Αθήνα, Ερμής, 1982, ²1988, σ. 401] δημοσίευσε βεβαιώσεις των διευθυντών του Δευτερεύοντος J. Solair, 14/26.4.1831 και του Βικέντιου Ναννούτζη, 25.7.1835 v. Υποθέτω ότι οι βεβαιώσεις χρησιμοποιήθηκαν για την εγγραφή του στην Ιόνιο Ακαδημία και στο Πανεπιστήμιο της Σιένας. Η δεύτερη βεβαίωση, με αναγωγή ίσως και των ετών της κατ' οίκον διδασκαλίας, αναγράφει 4 έτη φοίτησης αντί 3 (1829, 1829-1830, 1830-1831).

6. *Βιογραφική αφήγησης*, ό.π., σ. 4. Δικαιολογώντας τα θεολογικά μαθήματα ο βιογράφος του σημειώνει: «Διότι ο νεαρός σπουδαστής των Πανδεκτών παιδιόθεν εφλέγετο υπό του πόθου προς την ιερωσύνην, τερπόμενος εν τη μελέτη εκκλησιαστικών συγγραμμάτων. Κατά πρόσκλησιν δε του Μητροπολίτου Λευκά-

ρας της νομικής στη Σιένα της Ιταλίας τον Αύγουστο του 1838⁷.

Ένα ανώνυμο αρχαιολογικό δημοσίευμά του το 1834 φαίνεται να τον συνδέει με τον Λευκαδίτη ιστορικό Δημήτριο Πετριτσόπουλο (1764-1833), τον Ανδρέα Μουστοξύδη (1785-1860) και τον «προς αρχαιολογίαν έρωτα» των Λευκαδίων⁸.

δος συνέταξε και διατριβήν υποβληθείσαν εις την Ιόνιον Γερουσίαν περί της εν Λευκάδι Αρχιεπισκοπής, ην και ενέκρινεν ο Κερκύρας Αθανάσιος, τότε εξαρχεύων, δι' εγγράφου αυτού προς την Γερουσίαν». Αντίγραφο της ίδιας ίσως ή άλλης μελέτης του, που «δικαιολογεί την υπαγωγή των εκκλησιών των νησιών Καλάμου και Καστού στη Μητρόπολη Λευκάδος» σώθηκε στα χέρια του Πάνου Γ. Ροντογιάννη, «Οι Ιστορικοί της Λευκάδος, Δημ. Πετριτσόπουλος, Σπυρίδ. Βλαντής και Κων/νος Μαχαιράς», εφημ. *Ηχώ της Λευκάδας* φ. 46, (Αθήνα Απρίλιος 1988). Για τις ακροάσεις και τα ιδιωτικά μαθήματα περί την Ιόνιο Ακαδημία γενικά και του Βλαντή ειδικά, βλ. Ασδραχάς, ό.π., *Ο Ερανιστής*, σ. 106-110 = *Ελληνική κοινωνία...*, σ. 296-297, 399-402. Στο πιστοποιητικό της Ιονίου Ακαδημίας του 1839, που δημοσιεύει, σημειώνεται ότι τα έτη των σπουδών του ήταν 1833-1834, 1834-1835, 1835-1836. Ο Ζώης, ό.π., σημειώνει: 1833-1837.

7. «Μετά την συμπλήρωσιν των νομικών αυτού σπουδών μετέβη εις Σιένην της Ιταλίας, όπου υποστάς τας νενομισμένας εξετάσεις ανηγορεύθη διδάκτωρ [εις] τα Νομικά την 15/27 Αυγούστου 1838, άτε μη υπάρχόντων τότε κεκανονισμένων εν τη Ιονίω ακαδημία των όρων των διδακτορικών εξετάσεων» (*Βιογραφική αφήγησις*, ό.π., σ. 4).

8. «Επιτάφιος Παλαιά Επιγραφή ευρεθείσα εν Λευκαδία. Antica iscrizione sepolcrale rinvenuta in Leukadia», *Ιόνιος Ανθολογία*, τ. Α', τχ. 4 (1834) 873-888. Το ανώνυμο δημοσίευμα απέδωσε στον Α. Βλαντή η *Βιογραφική αφήγησις*, ό.π., σ. 4-5: «Η Εγκύκλιος παιδευσίς, ης έτυχεν ο Βλαντής παιδιόθεν ώθει αυτόν πέρα των περιωρισμένων νομικών μελετών, δι' ο και περί τα αρχαιολογικά και τα ιστορικά ιδίως της πατρίδος του ησχολείτο ο νεαρός της θέμιδος ακόλουθος. Διό και ο σεβαστός και ευπαιδευτος αυτού συμπολίτης Δημήτριος Πετριτσόπουλος ηξίου αυτόν της συναναστροφής του και ο σοφός Μουστοξύδης πολλαχώς εις τον καλόν των γραμμάτων αγώνα τον ενεθάρρυνεν, ου τη προτροπή μάλιστα ο Ανδρέας Βλαντής εξέδωκεν εν τη τότε εκδιδομένη Ιονίω Ανθολογία την περί τινος λευκαδίας επιγραφής διατριβήν του ελληνιστί και ιταλιστί». Την απόδοση επαναλαμβάνει και ο Ι. Καββαδίας στον επικήδειο για τον Βλαντή

Συνέταξε και εξέδωσε το *Λεξικόν νομοτεχνικόν ιταλο-ελληνικόν* με τον Ιωάννη Ν. Οικονομίδη Κύπριο, στην Κέρκυρα το 1840⁹. Από το

(σ. 13) και ο Ζώης, *ό.π.* Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι ο Α. Βλαντής στα χρόνια που είναι μαθητής του Δευτερεύοντος Σχολείου και φοιτητής της Ιονίου Ακαδημίας επισκέπτεται τον γέροντα Πετριτσόπουλο στην έπαυλή του, στον Άγιο Θωμά, ακούει τις ιστορικο-αρχαιολογικές του διηγήσεις στους περιπάτους της «Οδού των φιλοσόφων» και αντιγράφει την επιγραφή από το ιδιωτικό αρχαιολογικό Μουσείο του Πετριτσόπουλου και ίσως ακούει τον κάτοχό της να του προτείνει ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ο θάνατος του Πετριτσόπουλου το 1833 και η συνάντησή με τον εκδότη της *Ιονίου Ανθολογίας* Ανδρέα Μουστοξύδη, ίσως διευκόλυναν τη δημοσίευση, της οποίας ο Ανδρέας δεν θέλησε, όσο ζούσε, να αναλάβει την πατρότητα. Η μαρτυρία (1868) του Ιωάννη Ν. Σταματέλου (1822-1881) είναι σαφής: «Εξεδόθη άπαξ το 1834, υπό ανωνύμου Λευκαδίου εις την Ιόνιον Ανθολογίαν, Φυλλάδ. Δ΄., σελ. 873. Εν αυτώ μαρτυρείται ότι ευρέθη εις τα ερείπια της αρχαίας Λευκάδος, αλλ' αγνοούμεν πού νυν κατήνησεν. Ο τύπος εν τη εκδόσει του ανωνύμου διέστρεψε την παλαιογραφίαν, διά τούτο εξηγάγαμεν το ημέτερον αντίγραφον εκ του χειρογράφου του Ανδ. Βλαντή, όστις το έλαβεν εκ του πρωτοτύπου». Αλλά πέραν των τυπογραφικών λαθών ο Σταματέλος αποδοκιμάζει και την ερμηνεία της επιγραφής: «Την υπό του ανωνύμου αυτής διαφώτισιν θεωρούμεν όλως σοφιστικήν». (Ι. Ν. Σταματέλου, «Συλλογή των λευκαδίων επιγραφών εκδεδομένων τε και ανεκδότων' μετά των αναγκαιών διασαφήσεων», *Εφημερίς των Φιλομαθών*, έτος ις΄, αρ. 684, 685, 686 (Αθήνα 20.12.1868) σ. 1669-1670, αρ. επιγραφής 63. Βλ. και Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Ιωάννης Ν. Σταματέλος (1822-1881). Ο λόγιος και ο δάσκαλος – Τα δημοσιεύματα – Τα κατάλοιπα – Τα χειρόγραφα της βιβλιοθήκης του», *Πρακτικά ΙΑ΄ Συμποσίου. Ποίηση: Γιώργος Σφέρης (1900-1971). Ιστορία-φιλολογία: Ιωάννης Ν. Σταματέλος (1822-1881) Νικόλαος Ι. Σταματέλος (1861 - μετά 1901) Βασίλειος Ι. Σταματέλος (1869-1945). Περιβάλλον και Οικονομία: Η ανάπτυξη της Λευκάδας, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών – Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας. Γιορτές Λόγου και Τέχνης, Λευκάδα 17-19 Αυγούστου 2006, Αθήνα 2007, σ. 69-73, 98-99).*

9. Οι βιογράφοι του (*Βιογραφική αφήγησις, ό.π.*, σ. 5 και Ζώης, *ό.π.*) αλλά και η έντυπη μονόφυλλη *Δηλοποίησις. Αναγγέλεται προς γνώσιν... Κορφοί 22 Φεβρουαρίου 1836 Ε.Ν. Κατ' επιταγήν της Βουλής... Κορφοί, εν τη Τυπογραφία της Κυβερνήσεως.* (Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία Bibliographie Ioniennε 16ος-*

1833 ως το 1839, παράλληλα με τις σπουδές του, εργαζόταν στη Γραμματεία της Γερουσίας. Από το 1839 ως το 1850 δικηγορούσε στη Λευκάδα και ενδιαφέρθηκε για τα πολιτικά πράγματα κινούμενος στο πλαίσιο των μεταρρυθμιστών. Το 1839 συνέταξε αναφορά υπέρ των συνταγματικών μεταρρυθμίσεων και συγκέντρωσε 800 υπογραφές, γι' αυτό και τιμωρήθηκε από τη Γερουσία με ανάκληση της ανάθεσης των μεταφράσεων των Ιόνιων κωδίκων¹⁰. Το 1850 απέτυχε να εκλεγεί βουλευτής, αλλά εκλέχτηκε γραμματέας της Βουλής (1850-1857)¹¹. Αντιτάχτηκε στις μεταρρυθμίσεις του αρμοστή

19ος αιώνας. Ανακατάταξη - προσθήκες - βιβλιοθήκες, τ. Α', Αθήνα 1998, αρ. 2232) και οι σελίδες I-XII των προλεγόμενων του *Λεξικού*, όπου τα επίσημα κείμενα των αποφάσεων, του διορισμού της Επιτροπής και της εισήγησής της και των τελικών αποφάσεων, δίνουν αναλυτικά το χρονικό της προκήρυξης, της συγγραφής και της πορείας προς την έκδοση. Η Γερουσία με την ΝΖ', 11/23.1.1836 πράξη της αποφάσισε να ευκολύνει και να γενικεύσει τη χρήση της ελληνικής γλώσσας στα δημόσια πράγματα (από 17.2/1.3.1836 στις πράξεις της Πολιτικής Δικαστικής Αστυνομίας). Η Βουλή στις 22 Φεβρουαρίου προκήρυξε βραβείο πεντακοσίων ταλλάρων σε όποιον, ως τα τέλη Αυγούστου 1836, θα παρουσίαζε «το εντελέστερον Τεχνικονομικόν Λεξικόν Ιταλικόν και Ελληνικόν περιέχον τας δικαστικάς λέξεις και φράσεις» και διόρισε Επιτροπή από τον Κ. Τυπάλδο-Ιακωβάτο, Κωνσταντίνο Ασώπιο, Girolamo Santorio, Guerra Racchetti, Αλέξανδρο Δαμασκηνό, Ναπολέοντα Ζαμπέλη και Γεώργιο Μαρκορά (ο Santorio αποσύρθηκε την Επιτροπή βοήθησε ένας «των αξιωτέρων σπουδαστών του Ιονίου Πανεπιστημίου» ο Γεώργιος Τυπάλδος-Ιακωβάτος) που εξέτασε τα επτά δοκίμια, τα οποία κατατέθηκαν και εισηγήθηκε στις 20.1.1837 τη βράβευση των έργων του Βλαντή και του Ιωάννη Ν. Οικονομίδη Κύπριου και τη συγχώνευση των δύο λεξικών, τον έλεγχο της Επιτροπής και την απόφαση της Βουλής (14.5.1838). Στο έργο ο Βλαντής, σύμφωνα με την υπόδειξη της Επιτροπής, προσέθεσε πίνακα των ελληνικών λέξεων με τις αντίστοιχες ιταλικές (83 σ.) και το Λεξικό τυπώθηκε από το δημόσιο τυπογραφείο το 1840.

10. Στις κινήσεις αυτές πρωταγωνιστούσε ο Ανδρέας Μουστοξύδης, που υπέβαλε υπόμνημα στον υπουργό αποικιών της Βρετανίας στις 10.8.1839 με σφοδρή κριτική και μεταρρυθμιστικά αιτήματα.

11. Κατηγορήθηκε από τους Ριζοσπάστες όταν στις 26 Νοεμβρίου 1850 δεν

Ουάρδου (1852) με συνέπεια την απόλυση του πατέρα και του αδελφού του από τις δημόσιες θέσεις τους (1853). Το 1862 διορίστηκε πρόεδρος του Πρωτοδικείου Ιθάκης, αλλά δεν αποδέχτηκε τη θέση για λόγους υγείας. Μετά την Ένωση εκλέχτηκε πληρεξούσιος στην Εθνική Συνέλευση (1864) και ύστερα γύρισε στη Λευκάδα, όπου συνέχισε να δικηγорεί¹² και να ασχολείται με την ανατροφή και τις σπουδές των παιδιών του. Ο πρόωρος θάνατος του πρώτου γιου του Φίλιππου, νέου δικηγόρου στη Λευκάδα, το 1876, σε ηλικία 26 χρόνων, ήταν γι' αυτόν βαρύ πλήγμα¹³. Τον επόμενο χρόνο έστειλε τον Σπυρίδωνα στην Πίζα για νομικές σπουδές (1877-1880) και τον είδε δικηγόρο από το 1883 στη Λευκάδα. Πέθανε στις 23 Φεβρουαρίου 1885.

Ο δεύτερος γιος του, ο ιστορικός Σπυρίδων Α. Βλαντής, όπως ση-

παρέλαβε την πρότασή τους για την Ένωση, με την αιτιολογία ότι όταν κατατέθηκε είχε αποφασιστεί η αναβολή της συνόδου. Αργότερα οι Ριζοσπάστες αναγνώρισαν το λάθος τους (Ζώης, *ό.π.*).

12. Δεν έχει εντοπιστεί δημοσίευσμά του εκτός από τον επικήδειο λόγο σε μονόφυλλο για τον Πέτρο Νικολάου Σταματόπουλο (τελευταία δεκαετία 18ου αι. - 1876), φίλο του και έναν από τους σημαντικότερους μεγαλεμπόρους και εφοπλιστές της Λευκάδας: *Λόγος εκφωνηθείς κατά την κηδείαν του Πέτρου Σταματόπουλου, Ιππότη του Τάγματος του Σωτήρος, εν τω Ναώ της Γεννήσεως της Υ.Θ. υπό του δικηγόρου Ανδρέου Βλαντή. Λευκάδι τη 7 Μαρτίου 1876.* (Θ. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία*, *ό.π.*, τ. Γ', Αθήνα 2002, αρ. 6610).

13. *Εν δάκρυ επί του τάφου του προσφιλοῦς ημῶν φίλου Φιλίππου Α. Βλαντή, θανόντος εν Λευκάδι τη 22 Μαΐου 1876.* Του Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη. Τυπώθηκε στην Αθήνα στις 17.5. 1876. Μονόφυλλο δίστηλο. *Λόγος επικήδειος εκφωνηθείς εν τω ναώ της μητροπόλεως Λευκάδος επί τω νεκρώ Φιλίππου Α. Βλαντή, τη 23 Μαΐου 1876 υπό Σπυρίδωνος Ι. Καρίναβα.* Μονόφυλλο δίστηλο. (Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία*, *ό.π.*, αρ. 6560 και 6516, αντίστοιχα). Μακρά αναφορά του Ιωάννη Ν. Σταματέλου υπάρχει στην «Προσλαλιά εις την έναρξιν των Γενικών εξετάσεων» του Ελληνικού Σχολείου Λευκάδος, στην Εφορευτική επιτροπή του οποίου ο Φίλιππος Βλαντής ήταν μέλος (Κατάλοιπα Ι. Ν. Σταματέλου, χειρόγραφο αρ. 293 Βιβλιοθήκης της Βουλής), φ. 525-526. Βλ. Τ. Ε. Σκλαβενίτης, «Ιωάννης Ν. Σταματέλος...», *ό.π.*, σ. 112).

μειώσαμε στην αρχή, γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1855. Φοίτησε στο Ελληνικό Σχολείο Λευκάδας από το 1865 ως το 1868¹⁴ και στη Γ' και Δ' γυμνασιακές τάξεις της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων από το 1870 ως το 1872¹⁵. Σπούδασε νομικά στην Πίζα (1877-1880) και παρούσασε τη διατριβή του τον Φεβρουάριο του 1880 και την τύπωσε τον ίδιο χρόνο¹⁶. Στην Ιταλία έμεινε ως το 1882 και κατά πληροφορίες των βιογραφικών σημειωμάτων, που δημοσιεύτηκαν όσο ζούσε και ήταν πιθανότατα στηριγμένα σε δικές του πληροφορίες, έγραφε στον ιταλικό και στο γαλλικό Τύπο «υπέρ της ενώσεως της Ηπείρου και ιδία των Ιωαννίνων λαβών θερμά ευχαριστήρια έγγραφα παρά των τότε προκρίτων Ιωαννιτών»¹⁷. Η πληροφορία αυτή συμπληρώθηκε από μεταγενέστερο βιογράφο του: «Φοιτητής στην Πίζα δημοσιογραφούσε στη "Νέα Ημέρα" της Τεργέστης [...]»¹⁸. Το 1882 γύρισε στη Λευκάδα και άρχισε να δικηγорεί. Ο θάνατος του πατέρα του Ανδρέα το 1885 τον κάλεσε να αναδιφήσει το οικογενειακό αρχείο

14. Δημήτρης Σπ. Τσερές, *Η Μέση Εκπαίδευση στη Λευκάδα 1829-1929. Επεξεργασμένα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές με τη βάση δεδομένων σε CD-ROM. Κατάλογος του αρχείου του Γυμνασίου και του Ελληνικού Σχολείου*, Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας – Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε., 2006. Βλ. βάση δεδομένων στο CD-ROM και στο διαδίκτυο: www.iaen.gr.

15. «Γενικός έλεγχος των μαθητών της Ζωσιμαίας Σχολής το σχολικόν έτος 1870-1871» (σ. 57) με αρ. Γενικού ελέγχου 44 και αριθμό Μητρώου μαθητών 940, αριθμό τάξεως 23, ηλικία 15 ετών, Γ' τάξις Γυμνασίου, βαθμός προόδου Α', βαθμός διαγωγής Α'. Το σχολικόν έτος 1871-1872 (σ. 67) με αρθ. Γενικού ελέγχου 6, αριθμό Μητρώου μαθητών 948, αριθμό τάξεως 6, ηλικία 17 ετών, τάξις Δ' Γυμνασίου, βαθμό προόδου κάλλιστα και βαθμό διαγωγής Α'. Τις πληροφορίες οφείλω στη Διευθύντρια των ΓΑΚ-Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου, συνάδελφο Μάρθα Παπαδοπούλου.

16. Βλ. Δημοσιεύματα αρ. 1.

17. Κ. Μ. Μέκιος, «Σπυρίδων Ανδρέου Βλαντής», *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 7, σ. 402. Δ. Γρ. Κ[αμπούρογλου], «Σπυρίδων Ανδρέου Βλαντής», *Εγκυκλοπαδικόν Λεξικόν Ελευθερουδάκη*, τ. Γ', Αθήνα 1928, σ. 319.

18. Π. Γ. Ροντογιάννης, «Οι ιστορικοί της Λευκάδος...», *ό.π.*

και να συντάξει τη βιογραφία του, αλλά η ενασχόληση με την ιστορία δεν φαίνεται να είναι στις προτεραιότητές του. Τα κοινά φαίνεται να τον ενδιαφέρουν περισσότερο: γίνεται συνδρομητής της Φιλαρμονικής Λευκάδας και μετέχει στη διοίκησή της από το 1892· το 1895 και το 1902 θα γίνει και πρόεδρος, ενώ το 1923 θα ανακηρυχθεί επίτιμος πρόεδρος¹⁹. Από το 1883 έγινε επίτιμος πρόξενος της Ιταλίας και από το 1914 της Γαλλίας.

Σε ώριμη ηλικία, αφού είχε υπερβεί τα σαράντα του χρόνια, αποφασίζει να ερευνήσει συστηματικά το λευκαδίτικο παρελθόν, στηριγμένος στις σπουδές και τη γλωσσομάθειά του, τη σημαντική αρχαιολογική του συλλογή, το αρχείο του (οικογενειακό, αλλά και πλουτισμένο από άλλες συλλογές) και τη βιβλιοθήκη του. Και ακόμη τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το Αρχαιοφυλακείο Λευκάδας και οικογενειακά αρχεία²⁰. Παρόλο που η έναρξη των δημοσιεύσεών του συ-

19. Βλ. Δημοσιεύματα αρ. 4. Αντώνης Π. Φίλιππας –συνεργασία Στέλλας – Νίκης Α. Φίλιππα, *Η Φιλαρμονική Λευκάδος (Ιστορική πορεία 135 χρόνων)*, τ. Α' - Β', Αθήνα, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, 1985-1986, τ. Α': σ. 155, 156, 158, 159, 160, 179, 193, 198, 232, 263. τ. Β': σ. 405, 406.

20. «Εν τω διαγγέλματι όθεν αυτού [του Μοροζίνη] προς τους Λευκαδίους, όπερ, μέχρι πρό τινων ετών τουλάχιστον, διετηρείτο εν τω Αρχαιοφυλακείω [...]». «Η κατάκτησις της Λευκάδος υπό των Ενετών» [1902] (Δημοσίευμα αρ. 6). «Και η προσφώνησις της Επιτροπής και η απάντησις του Μοροζίνη σώζονται εν αρχαίω χειρογράφω της οικογενείας Πετριτζοπούλου [...]», στο *ίδιο*, «Αρχαιοτάτη σφραγίς του ναού τούτου [της Αγίας Μαύρας εν τω φρουρίω] εκ σιδήρου, φέρουσα εν τω μέσω σταυρόν και εκατέρωθεν εγκεχαραγμένας τας εικόνας των αγίων Τιμοθέου και Μαύρας μετά της σχετικής επιγραφής αυτών, ευρέθη πρό τινος χρόνου εν τω φρουρίω και απεκτήθη παρ' ημών» Βλαντής, *Η Λευκάς* (Δημοσιεύματα αρ. 7), σ. 73. Αναφορές σε καπιτολάρια ναών της πόλης: Παντοκράτορος, στο *ίδιο*, σ. 117· διαφόρων εκκλησιών, σ. 127. «Ητε προσφώνησις και η απάντησις του Μοροζίνη σώζονται εν αρχαίω παρ' ημίν χειρογράφω της οικογενείας Πετριτζοπούλου, άγνωστα όμως παραμένουσι τα ονόματα των αποτελεσάντων την επιτροπήν», στο *ίδιο*, σ. 119. «Το επεισόδιον τούτο της οβίδος και εν γένει τα της μάχης ταύτης παρελάβομεν εξ αυτογράφου περιγραφής του Δ. Πετριτζοπούλου, βασίζοντος ταύτην επί της από 17 Οκτωβρίου 1716 εκθέσεως

μπίπτει με τις ανασκαφές στη Λευκάδα του Γερμανού αρχαιολόγου Γιουλιέλμου Δαίρπφελδ (1853-1940), στους οποίους την υποδοχή μετέιχε²¹, οι πρώτες μελέτες του δεν αναφέρονται στην αρχαία Λευκάδα, αλλά στις εποχές της ξένης κυριαρχίας (Φράγκοι, Τούρκοι, Βενετοί

του Ανδρέου Πιζάνη, υπαρχούσης, ως λέγει, τότε εν τω Αρχαιοφυλακείω Λευκάδος και επί άλλων αναμφισβητήτων εγγράφων (documenti irrefragabili) ευρισκομένων, ως βεβαιοί, παρά των Ιππότη Αγγέλω Δ' Ορίω», στο *ίδιο*, σ. 138. «Περί δε του Μακρή ή καπετάν Διαμάντη [...] διασώζεται εν πρωτοτύπω παρά τω εκ θηλυγονίας απογόνω του κ. Ανδρέα Θερειανώ πολύτιμον και ανέκδοτον πιστοποιητικόν [...]», *ό.π.*, σ. 144. «Ο Δημ. Πετριτζόπουλος [...] κατέλιπε ανεκδότους σημειώσεις, ευρισκομένας παρ' ημίν, εξ ων ηρύσθημεν τας περί των συγχρόνων του Λευκαδίων βιογραφικάς ταύτας ειδήσεις», *ό.π.*, σ. 153, «Άμα πατήσας το έδαφος της Λευκάδος ο Καποδίστριας εξέδωσε την επομένην προκήρυξιν, διασωζομένην εν τω Αρχαιοφυλακείω της νήσου» *Δράσις του Ιωάννη Καποδιστρίου...*, δημοσιεύματα αρ. 11, σ. 15. «Ούτως εξέλιπεν η Αγία Μαύρα και η νέα πόλις έλαβε τότε και διετήρησεν επί ένα και πλέον αιώνα την ονομασίαν Αμαξιτική, ως προκύπτει εξ απείρων εγγράφων δημοσίων και ιδιωτικών του Αρχαιοφυλακείου Λευκάδος [...]», δημοσιεύματα αρ. 15, σ. 42. «Ορα περί των προνομίων τούτων [του Μοροζίνη] το ημέτερον Δοκίμιον περί Λευκάδος [1902] Σελ. 123 κλ. Μετά την δημοσίευσιν αυτού ανεύρομεν ευτυχώς εν τω Αρχαιοφυλακείω επίσημον αντίγραφον των προνομίων», δημοσιεύματα αρ. 14, σ. 19. «Αρχαία ιστορικά αντικείμενα επίσης υπάρχουν, επιμελώς φυλασσόμενα εν τη οικογενεία Βλαντή, ης ο έσχατος επιζών εισέτι απόγονος ευρυμαθής, αρχαιοφίλος και φιλοϊστωρ κ. Σ. Βλαντής, περισυνέλεξε και επλούτισε» Παναγιώτης Θ. Κουνιάκης, *Η νήσος Λευκάς από των αρχαιωτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς. Ήθη-έθιμα-εξέλιξις και δράσις των πολιτικών αυτής ανδρών*, τχ. Α', [Πειραιάς] 1928, σ. 25. «Εκ παραδόσεως και από όσα έγγραφα έτυχε να ιδω προ πεντηκονταετίας εις το Αρχαιοφυλακείον, μη υπάρχοντα πλέον, γνωρίζω ότι η καλλιέργεια της σταφίδος εις Λευκάδα, της οποίας το έδαφος είναι πρόσφορον δι' αυτήν ίδια κατά το προς νότον μέρος της νήσου, εισήχθη κατά τας αρχάς του 18ου αιώνος», δημοσιεύματα αρ. 26, σ. 284.

21. Πάνος Θ. Κουνιάκης, *Η Σύγχρονος Λευκάς 1890-1936*, Πάτρα 1937, σ. 76: περιγραφή της υποδοχής του πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών Σπυριδωνος Π. Λάμπρου και πολλών Ελλήνων και Γερμανών καθηγητών αρχαιολογίας στο Νυδρί, στις ανασκαφές του Γιουλιέλμου Δαίρπφελδ στις 10.4.1905, Στην επιτρο-

και Γάλλοι αλλά όχι Άγγλοι). Στην αρχαία Λευκάδα θα αναφερθεί αργότερα με ένα σημαντικό του δημοσίευμα για τις πόλεις της ανά τους αιώνες και ένα μικρό δημοσίευμα για τον Λευκάτα²². Δύο θεματολογικοί κύκλοι θα ολοκληρώσουν το έργο του ολιγογράφου ιστορικού: ο προσωπογραφικός, με βιογραφίες προσωπικοτήτων, που δεν είχαν πάντοτε σχέση με τη Λευκάδα²³, και ο κύκλος του γλωσσικού ζητήματος για το οποίο είχε ιστορική και συγκριτική γνώση αλλά και άποψη²⁴. Το δημοσιευμένο μεταφραστικό του έργο είναι πολύ λίγο για να ξεπεράσει τον χαρακτηρισμό του πάρεργου²⁵.

πή μετείχαν ο Σπ. Βλαντής και ο Κ. Μαχαιράς. Βλ. και Α. Φίλιππας, *Η Φιλολογική Λευκάδος*, ό.π., τ. Α', σ. 198-199.

22. Βλ. δημοσιεύματα αρ. 15, 12. Το δημοσίευμα αρ. 9 του 1902 «Δύο μετοικήσεις εκ Λευκάδος εις Ιθάκην» σχετίζεται με τις ανασκαφές του Γερμανού αρχαιολόγου και τη θεωρία του. Εξετάζονται οι «πρόδρομοί» του, από τον περιηγητή Wheler (1723) ως τον Πέτρο Βρυώνη (1822/1824 -); ελληνιστή και Γυμνασιάρχη στο Γυμνάσιο Λευκάδας (1860-1869, 1890-1895) που είχε διατυπώσει παρόμοια θεωρία για τη Λευκάδα ως Ομηρική Ιθάκη, αλλά μόνο προφορικά. Ο Βλαντής δέχεται ότι τα επιχειρήματα του Δαίρπεφελδ από τη μελέτη των ομηρικών επών είναι ακαταμάχητα αλλά πρέπει να περιμένουμε τα αποτελέσματα των ανασκαφών. Αναφέρεται στην αναγκαστική «μετοικεσία» των κατοίκων της Λευκάδας, λόγω της επιδρομής των Δωριέων, στη σημερινή Ιθάκη. Η Ιθάκη (Val di Compare – Κοιλιάδα του Κουμπάρου) ήταν σχεδόν ακατοίκητη το 1504 και η βενετική διοίκηση της Κέρκυρας καλούσε σε εποίκισό της, με παραχώρηση γαιών και πενταετή φορολογική απαλλαγή. Πολλοί Λευκαδίτες εγκατέλειψαν το τουρκοκρατούμενο νησί τους και με μια δεύτερη μετοικεσία εγκαταστάθηκαν στην Ιθάκη, όπως φαίνεται από τα δεκάδες λευκαδίτικα επώνυμα των Ιθακησίων. Για τον Βρυώνη: βλ. Π. Γ. Ροντογιάννης, «Πέτρος Βρυώνης», εφημ. *Λευκαδίτικες σελίδες*, Β', φ. 17 (Λευκάδα Οκτ. 1926). Βασ. Ε. Φραγκούλης, [Επιστολή], στο *ίδιο*, φ. 23-24 (Λευκάδα Απρ.-Μάιος 1963). Ο ίδιος (απόδοση-σχόλια), «Λευκάς η Ομηρική Ιθάκη [Η θεωρία του W. Dörpfeld]», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* 2 (1973) 31. Τσερές, ό.π.

23. Βλ. δημοσιεύματα αρ. 2, 3, 10-11, 13, 16, 16, 20, 22.

24. Βλ. δημοσιεύματα αρ. 18, 19, 23. Πρβλ. 17, 22 (Αθανάσιος Ψαλίδας).

25. Βλ. δημοσιεύματα 21, 24, 25.

Το 1901 δημοσίευσε δύο σειρές επιφυλλίδες στη λευκαδίτικη εφημερίδα *Ωρα για το Κάστρο της Λευκάδας και τους ναούς του* (Δημοσιεύματα, αρ. 5) και την κατάκτηση της Λευκάδας από τους Βενετούς το 1684 (αρ. 6). Ήταν προανάκρουσμα και στηρίζονταν στο ερευνητικό υλικό από το οποίο προήλθε το βιβλίο του *Η Λευκάς υπό τους Φράγκους, τους Τούρκους και τους Ενετούς (1204-1797)*, που τυπώθηκε στο τυπογραφείο των αδελφών Αθανασίου Τσιρίμπαση στη Λευκάδα και κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 1902. Ο Βλαντής στον πρόλογό του προσδιορίζει τους αναγνώστες του: «Το δοκίμιον τούτο εγράφη διά τους πολλούς και ιδία τους Λευκαδίους, τους θέλοντας μεν να γνωρίσωσι την ιστορίαν της ιδιαίτερας πατρίδος των, μη δυναμένους δε να ανατρέξωσιν εις τας πολυαριθμούς και ενίοτε δυσευρέτους πηγάς, εξ ων ηντλήθη η ύλη». Η αγγελία-διαφήμιση του βιβλίου στον Τύπο είναι σαφέστερη για τις ελπίδες του συγγραφέα: «Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πας Λευκάδιος οπουδήποτε γης και αν ευρίσκεται θα σπύση να αγοράση το βιβλίον τούτο, διότι δι' αυτού θα μάθη την ιστορίαν της πατρίδος του, ήτις δυστυχώς μέχρι τούδε ατελέστατα μόνον ήτο γνωστή». Πρόκειται για το μεγαλύτερο δημοσίευσμά του, στηριγμένο σε έντυπες πηγές, ελληνικές και ξένες, ελληνικά και ξένα βοηθήματα και περιορισμένη χρήση ανέκδοτων πηγών (οικογενειακά αρχεία Λευκάδας, κατάλοιπα Δημητρίου Πετριτσοπούλου, χωρίς να μπορεί πάντα να διορθώνει τις ανακρίβειες του) και Αρχαιοφυλακείο Λευκάδας, όπου λίγο φαίνεται να ερεύνησε και γι' αυτό δεν άνοιξε σχεδόν κανένα από τα μεγάλα ζητήματα της εσωτερικής ιστορίας της Λευκάδας κατά τη Βενετοκρατία. Δεν ερεύνησε επίσης σε ξένα αρχεία, παρόλο που η ξένη και ελληνική βιβλιογραφία που χρησιμοποιεί του άνοιγε τέτοιους ορίζοντες: από τους Έλληνες μελετητές ο Ερμάννος Λούντζης, ο Ιωάννης Ρωμανός και λιγότερο ο Κωνσταντίνος Σάθας είναι παρόντες στις υποσημειώσεις του. Έτσι η περίοδος της Φραγκοκρατίας ιστορείται σε 74 σελίδες, όπου περιγράφονται οι πόλεμοι των ηγεμόνων για τις κτήσεις τους στην περιοχή και πολύ λίγο ίδια η ιστορία του νησιού εξαιτίας της έλλειψης των πηγών και των σιωπών της γνωστής του βιβλιογραφίας. Παρόμοια είναι η εικόνα και στις 23 σελίδες, που ιστορούν

την Τουρκοκρατία, ενώ η πραγμάτευση για τη Βενετοκρατία (71 σελίδες) είναι βελτιωμένη καθώς στηρίζεται σε πληρέστερα βοηθήματα και τα τοπικά οικογενειακά αρχεία του επέτρεψαν κάποιες αναφορές στις πτυχές της εσωτερικής ιστορίας της Λευκάδας. Για παράδειγμα η χρήση του έργου του Ερμάννου Λούντζη, *Περί της πολιτικής καταστάσεως της Επτανήσου επί Ενετών*, Αθήνα 1856, του επέτρεψε να σκιαγραφήσει τη διοικητική οργάνωση, που επέβαλαν στη Λευκάδα οι Βενετοί και τις τροποποιήσεις που επέφεραν αργότερα, να κρίνει αυστηρά και από συντηρητικές θέσεις την «απειθεία» των Λευκαδίων και να επαινέσει τους Βενετούς συγκρίνοντάς τους με όλους τους ξένους κυριάρχους. Η χρήση των καταλοίπων του Πετριτσόπουλου του επέτρεψε, πλην των άλλων, να συντάξει απαρίθμηση των λογίων και άλλων διαπρεπών Λευκαδίων επί Βενετοκρατίας, που χρησιμοποιήθηκε από τους επόμενους ιστορικούς, έστω και αν συντάχτηκαν χωρίς τη γνώση των σχετικών δημοσιευμάτων του Ιωάννη Ν. Σταματέλου και κυρίως του αρχειακού υλικού που εκείνος είχε συγκεντρώσει. Το δοκίμιο του Βλαντή παρέμεινε μοναδικό για τη Λευκάδα επί 78 χρόνια, ως προς τη Φραγκοκρατία και Τουρκοκρατία (ώς το 1980 που εκδόθηκε η *Ιστορία της Νήσου Λευκάδος*, τ. Α΄, του Π. Γ. Ροντογιάννη) και για 49 χρόνια ως προς τη Βενετοκρατία (ώς το 1951, που εκδόθηκε *Η Λευκάς επί Ενετοκρατίας* του Κ. Γ. Μαχαιρά)²⁶.

26. Δημοσιεύματα αρ. 7. Για τη χρήση των αρχειακών πηγών βλ. σημ. 20. Από τα σχόλια των μεταγενεστέρων, ο Π. Θ. Κουνιάκης, *Η Νήσος Λευκάς...* [1928], ό.π., σ. 4. σημείωσε: «Ο Λευκάδιος λόγιος και γλωσσομαθής δικηγόρος κ. Σ. Βλαντής, διά δύο εκδοθέντων προ ετών δοκιμίων του, και αναφερομένων εις ορισμένας περιόδους του ιστορικού βίου της Νήσου Λευκάδος δεν κατώρθωσε να διατηρήσει χρονολογικήν ιστορικήν σειράν προσώπων και πραγμάτων, και αφήκε, πλείστα και σπουδαία κενά, διότι ήντλησε τα εν αυτοίς αναφερόμενα, από ξένας ως επί το πλείστον συγγραφάς, αι οποίαι σποραδικώς αναφέρουσι περί Λευκάδος, εκ περιηγήσεων, ή αναφορών, και συνεπώς αιώνες ολόκληροι, περίοδοι, εποχιαί και γεγονότα, αναγόμενα εις την δράσιν και τον βίον των Λευκαδίων, αποσιωπώνται, ή διότι δεν είχαν γνώσιν τούτων, οι διάφοροι διαβα-

Ο Βλαντής δεν θα εκδώσει άλλο βιβλίο για την ιστορία της Λευκάδας. Τρεις μελέτες του θα δοθούν πρώτα ως διαλέξεις (στον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός» το 1911, όταν ήταν στην Αθήνα ως αντιπρόσωπος του νομού Κέρκυρας, στον οποίο υπαγόταν και η Λευκάδα, στη Β' Αναθεωρητική Βουλή 1910-1911, στη Λέσχη Λευκάδος το 1912 και στη Φιλαρμονική Λευκάδος, οργανωμένη από τον Όμιλο Λευκαδίων Φιλοπροόδων, το 1914), θα δημοσιευτούν σε επιστημονικά περιοδικά της Αθήνας και θα κυκλοφορήσουν και σε χωριστά φυλλάδια (αρ. 10-11, 14, 15).

τικοί ξένοι συγγραφείς, ή διότι δεν εύρισκον καταλλήλους πηγές να αρουσθώσι ταύτα, ή και ακόμη, όπερ και πιθανώτερον, διότι δεν είχαν άμεσον το ενδιαφέρον προς τούτο. Διά τούτο παρ' όλην την αφοσίωσιν και επιμέλειαν του συμπολίτου λογίου κ. Βλαντή να φέρη εις φως τον αφανή εκείνον Κόσμον, δεν το κατόρθωσεν, αλλ' ούτε και οιοσδήποτε άλλος θα το κατορθώση μη υπάρχόντων ιστορικών πηγών και εφ' όσον η αρχαιολογική σκαπάνη δεν επιλαμβάνεται, του ανακαλυπτικού της έργου». Ο Π. Γ. Ροντογιάννης, «Οι Ιστορικοί της Λευκάδος [1988]», ό.π., σχολίασε «Στη συγγραφή αυτού του ενδιαφέροντος βιβλίου ο Βλαντής τις περισσότερες πληροφορίες άντλησε από συγγράμματα ξένων και Ελλήνων ιστορικών και τις υπόλοιπες από οικογενειακά έγγραφα, τα περισσότερα λευκαδίτικα. Σε σύνολο 131 υποσημειώσεων οι 113 παραπέμπουν σε ιστορικά βιβλία και οι 18 σε οικογενειακά έγγραφα. Η χρησιμοποίηση αυτών των εγγράφων ήταν σωτήρια δουλειά, γιατί τώρα πιθανότατα τα πιο πολλά ή μερικά απ' αυτά έχουν χαθεί. Σε ξένα αρχεία ο Βλαντής, μολοντί θα μπορούσε δεν ερεύνησε. Οποσδήποτε το «ιστορικό δοκίμιο» του Βλαντή μας βοηθεί να παρακολουθήσουμε σε γενικές, βέβαια, γραμμές την ιστορία του νησιού της Λευκάδος για 600 χρόνια». Στο βιβλίο αυτό (σ. 146-147) οφείλεται ένα από τα διαδεδομένα λευκαδίτικα ιδεολογήματα, που αναφέρεται στον δήθεν αποικισμό Κρητικών στο μεγαλύτερο οικιστικό συγκρότημα του νησιού, τους Σφακιώτες: «Πολλοί των κατοίκων των χωρίων Σφακιωτών είναι απόγονοι Κρητών, μεταναστευσάντων εκ Σφακίων, διατηρήσαντες ου μόνον το όνομα της μητροπόλεως, κατά το αρχαίον έθος και τας εις ακης καταλήξεις των κυρίων ονομάτων, αλλά και των προγόνων το αρειμάνιον ήθος [...]». Τη διάδοση του ιδεολογήματος παρακολούθησε και ανέτρεψε με μελέτη του, το 1960, ο Σπύρος Ι. Ασδραχάς, «Οι Σφακιώτες της Λευκάδας και ο υποτιθέμενος κρητικός αποικισμός», *Πατριδογραφήματα*, Αθήνα, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, 2003, σ. 82-70, 351-362.

Με τη μελέτη *Η νήσος Λευκάς και αι πόλεις αυτής ανά τους αιώνας* (Νήρικος, Λευκάς, Αγία Μαύρα, Αμαζική) του 1914-1915 (αρ. 15) κινήθηκε στη μεγάλη λευκαδική διάρκεια, αρχίζοντας με επτασέλιδη γεωλογική και γεωγραφική περιγραφή του νησιού με τον απαραίτητο ιστορικό υπομνηματισμό. Η αναφορά στην αρχαία και βυζαντινή πρωτεύουσα του νησιού (Νήρικος, Λευκάς) συνοδεύεται με στοιχεία από τους αρχαίους ιστορικούς, τους νεότερους μελετητές και παρατηρήσεις εδαφολογικές και αρχαιολογικές, που προϋποθέτουν καλή γνώση του χώρου και επιφανειακή αρχαιολογία. Η πόλη του Κάστρου, η Αγία Μαύρα, εξιστορείται συντομότερα καθώς ο Βλαντής είχε αναφερθεί σε αυτήν και στο δοκίμιο του 1902, όπως και η Αμαζική, πόλη της Βενετοκρατίας, της οποίας την εξιστόρηση τερματίζει στο τέλος της βενετικής κυριαρχίας.

Η μελέτη του *Οι Γάλλοι εν Λευκάδι (1797-1798)* του 1912-1914 (αρ. 14) θα καλύψει τα γεγονότα από την υποταγή της Βενετίας στους Γάλλους, την κατάληψη των Ιονίων νήσων και «την πολιτειακήν οργάνωσιν και την εν γένει διοίκησιν» ως την κατάληψη της Λευκάδας από τον Ρώσο ναύαρχο Ουσακώφ (3.11.1798) και την ηρωική άμυνα των Γάλλων υπερασπιστών της Πρέβεζας και της Λευκάδας στις επιθέσεις των Τούρκων.

Στην ίδια μεταβατική περίοδο της επανησιακής και λευκαδίτικης ιστορίας (1797-1810) αναφέρεται και η μελέτη του *Δράσις του Ιωάννου Καποδιστρίου εν Λευκάδι (1807)*, διάλεξη και δημοσίευμα του 1911 (αρ. 10-11). Η μετάβαση του Γραμματέα της Γερουσίας της Επτανήσου Πολιτείας και η τρίμηνη προσπάθειά του για τον συντονισμό των ελληνικών δυνάμεων στο νησί, την Ακαρνανία και την Ήπειρο για την αποτυχία των ενεργειών του Αλή πασά για την κατάληψη της Λευκάδας παρουσιάζονται σε ένα αφήγημα που στηρίζεται στη βιβλιογραφία και πλουτίζεται με αρχειακό υλικό από το Αρχαιοφυλακείο Λευκάδος, στο οποίο ο Βλαντής πρέπει να ερευνήσε την περίοδο μετά το 1902, όπως διαπιστώνεται από τη σποραδική χρήση αρχειακού υλικού στις νεότερες μελέτες του, το οποίο δεν γνώριζε όταν έγραφε το δοκίμιο του 1902, αλλά το αρχειακό υλικό που συγκέντρωσε δεν ήταν αρκετό και σειριακό για να του επιτρέ-

ψει να παρακολουθήσει με επάρκεια τα γεγονότα και τα φαινόμενα της λευκαδίτικης ιστορίας.

Ο επόμενος κύκλος συγγραφικών ενδιαφερόντων του Βλαντή είναι οι βιογραφίες. Τα προσωπογραφικά του άρθρα θα δημοσιευτούν τη δεκαετία του 1920, αρχικά στο περιοδικό της Ζακύνθου *Επτανησιακή Επιθεώρησης* (1922-1924) και ύστερα αναθεωρημένα, μαζί με ένα πρωτοδημοσίευτο, στο *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* (1924-1928). Βιογράφησε δοκιμαικά και σύντομα τον Ιωάννη Λάσκαρη, 1445-1535 (αρ. 16), τρεις συγχρόνους διδασκάλους του Γένους, τον Αθανάσιο Ψαλίδα, 1767-1829, ο οποίος τον τελευταίο μισό χρόνο της ζωής του ήταν διευθυντής του Δευτερεύοντος Σχολείου Λευκάδος, πέθανε στη Λευκάδα και τάφηκε στον Άγιο Μηνά, τον Δημήτριο Δάρβαρη, 1757-1823 και τον Κυθήριο λόγιο και δάσκαλο στη Βενετία Σπυρίδωνα Βλαντή, 1765-1830 (αρ. 17). Τη μελέτη του για τον Ψαλίδα θα δημοσιεύσει βελτιωμένη, ύστερα και από την κριτική και τις προσθήκες, που δημοσιεύτηκαν στο ίδιο περιοδικό από τον Διονύσιο Π. Καλογερόπουλο, και θα την ενώσει σε κοινό αυτοτελές δημοσίευμα με πρώτη τη μελέτη του για την εθνική δράση του Ιωάννη Ζαμπέλιου (αρ. 22).

Στον κύκλο των βιογραφιών ο Βλαντής δεν είχε τις προϋποθέσεις για να φθάσει σε πρωτότυπες συμβολές, αφού δεν γνώριζε επαρκώς ούτε τον βίο και τα έργα των βιογραφούμενων, ούτε την εποχή τους. Σε λίγες περιπτώσεις το αρχαιακό υλικό, που είχε στα χέρια του και η αξιοποίηση γνωστών πηγών οδήγησαν σε καλά αποτελέσματα. Στη μελέτη του για τον Ψαλίδα δεν αξιοποιεί στοιχεία της αρχαιακής ή της προφορικής παράδοσης για τη λευκαδίτικη διάσταση του θέματος, εκτός από την πληροφορία για τον τάφο του «εντός της εκκλησίας του Αγίου Μηνά», την αγαθή εικόνα που άφησε στη Λευκάδα και τα ονόματα δεκάδας μαθητών του που πρόκοψαν, ανάμεσά τους και ο πατέρας του Ανδρέας Βλαντής²⁷. Αντίθετα

27. *Εθνική δράσις του Ιωάννου Ζαμπελίου και βιογραφία Αθανασίου Ψαλλίδα* (αρ. 22), σ. 20 [= 28]: «Αναδιοργανωθείσης μετά τινα χρόνον και ευρυνθείσης της δημοσίας εκπαιδύσεως εν Επτανήσω, διωρίσθη τέλος ο Ψαλλίδας Διευθυ-

η αξιοποίηση της νεκρολογίας του Γαετάνο Γρασσέτη, που δημοσιεύτηκε ιταλικά στην Κέρκυρα το 1829, και η παράθεση μεταφρασμένων αποσπασμάτων φωτίζουν τις γλωσσικές απόψεις του Ψαλίδα και τη συζήτηση του γλωσσικού ζητήματος στα χρόνια του και εκφράζουν τις σύγχρονες αναζητήσεις και τις αγωνίες του Βλαντή για το διαιωνιζόμενο γλωσσικό ζήτημα²⁸. Η γνώση του βίου του Ψαλίδα δεν φωτίζεται καθώς ο Βλαντής δεν γνωρίζει τα διαθέσιμα βοηθήμα-

ντής των εν Λευκάδι Σχολείων διδάζας φιλολογίαν, μαθηματικά, ψυχολογίαν, λογικήν, ιστορίαν μέχρι του 1829, ότε απέθανε και ετάφη εντός της Εκκλησίας των Αγίων Μηνά, Βίκτωρος και Βικεντίου, αφού επί 42 έτη ειργάσθη γράφων και διδάσκων, συμβουλευών δε και ενθαρρύνων τους υπέρ της Πατρίδος αγωνιζομένους. Ο ζήλός του, το μεταδοτικόν, η μέθοδος, διά της οποίας η διδασκαλία, χωρίς να χάνη τι από απόψεως ωφελείας, καθίστατο τερπνή εις τους μαθητάς, η αυστηρότης του ήθους εν συνδυασμώ με την αγαθότητα της ψυχής και την γλυκύτητα των τρόπων, τ' οξυδερκές πνεύμα και η ισχυρά μνήμη, η ετοιμόνοια και το κοσμίως ευτρέπελον της συνομιλίας του κατέστησαν αυτόν σεβαστόν και αγαπητόν τοις πάσιν εν Λευκάδι, ένθα η μνήμη του δεν εξέλιπεν ακόμη πλήρως και τ' όνομά του προφέρεται και σήμερα μετά θαυμασμού. Μαθηταί του υπήρξαν εν Λευκάδι άνδρες διακριθέντες κατόπιν επί τοις ιδίοις ψυχικοίς και πνευματικοίς προτερήμασι του διδασκάλου των, ων τινες ανήλθον και εις ύπατα της Πολιτείας αξιώματα, ο Ιωάννης Μαρίνος, οι Μάρκος και Αλέξανδρος αδελφοί Τσαρλαμπά, οι Δημήτριος και Επαμεινώνδας αδελφοί Κόνδαρη, ο Γεράσιμος Σέρβος, ο Σπυρίδων Βαλαωρίτης, ο ημέτερος πατήρ Ανδρέας Βλαντής και άλλοι». Η ορθότητα της πληροφορίας ότι ο Ψαλίδας τάφηκε «εντός» του Αγίου Μηνά αμφισβητήθηκε. Βλ. Σπύρος Ι. Ασδραχάς, «Ο τάφος του Αθανασίου Ψαλίδα και η αμφισβητούμενη επιγραφή του», *Πατριδογραφήματα*, ό.π., σ. 213-225, 393-397.

28. Ο Gaetano Grassetti (1785-1836), Ιταλός καθηγητής Λατινικών και Ιταλικών Γραμμάτων στην Ιόνιο Ακαδημία, έγραψε νεκρολογία, που τυπώθηκε σε φυλλάδιο: *In morte di Atanasio Psalidas. G. Grassetti P. Prof. di Lettere Latine e Italiane, Scriveva in Corcira li 3 Agosto MDCCCXXIX, Corfu 1829*, 16ο, σ. 2 χαρ.+10. Βλ. και Λέναδρος Ι. Βρανούσης, *Αθανάσιος Ψαλίδας ο Διδάσκαλος του Γένους (1767-1829). Ο πατριώτης, ο πολιτικός, ο αγωνιστής*, Ιωάννινα, εκδόσεις *Ηπειρωτικής Εστίας*, 1952, σ. 105-108, 113-114.

τα ενώ η αναφορά στο συγγραφικό του έργο περιορίζεται στη γνώση ενός βιβλίου²⁹.

29. Δεν φαίνεται να χρησιμοποιεί κανένα από τα διαθέσιμα εγχειρίδια: Ανδρέας Παπαδόπουλος-Βρετός, Ιωσήφ Δε Κιγάλας, Γεώργιος Ζαβίρας, Αναστάσιος Γούδας, Λεξικό Μπαρστ και Χριστ ή την ειδική μελέτη του Σ. Δ. Κρίνου στο περιοδικό *Εστία* (1879). Χρησιμοποιεί κυρίως το βιβλίο του Σπ. Π. Αραβαντινού, *Ιστορία Αλή πασά του Τεπελενλή, συγγραφέισα επί τη βάσει ανεκδότου έργου του Παναγιώτη Αραβαντινού*, τ. Α' -Β', Αθήνα 1895, στους οποίους τις σελίδες (τ. Β', σ. 474-475 και 438) βρήκε τα βιογραφικά στοιχεία του Ψαλίδα, που χρησιμοποίησε για να συντάξει το άρθρο του, με λίγες συμπληρώσεις και παραλλαγές από άλλα βοηθήματα. Από το συγγραφικό έργο του Ψαλίδα γνώριζε μόνο το βιβλίο *Αληθής ειδαμονία ήτοι βάσις πάσης θρησκείας*, που εκδόθηκε στη Βιέννη το 1791. Η κριτική και οι προσθήκες του Διονυσίου Π. Καλογερόπουλου, με δύο δημοσιεύματα στο περιοδικό, που δημοσίευσε και ο Βλαντής, τον ανάγκασαν να απαντήσει στο πρώτο και να τροποίση το κείμενό του κατά την αναδημοσίευση του άρθρου, που προηγήθηκε του δεύτερου και πληρέστερου κειμένου του Καλογερόπουλου και επομένως δεν το χρησιμοποίησε (αρ. 17). Με σεμνό τρόπο απάντησε ο Βλαντής παραδεχόμενος τις άγνοιές του και υπερασπίστηκε το άρθρο του, προτάσσοντας τους δύο σκοπούς για τους οποίους γράφτηκε: το διδασκαλικό έργο του Ψαλίδα στη Λευκάδα και τις θέσεις του για το γλωσσικό ζήτημα: «Άλλα έργα του Ψαλλίδα δεν είδον, εκ παλαιάς δ' έξεως αρέσκομαι να μνημονεύω όσα εγώ ο ίδιος δύναμαι ν' αντήσω εκ των πηγών, αλλ' εις τας μικράς μας Επαρχίας αι πηγαί δεν είναι άφθονοι, όπως εις τας Αθήνας. Εκείνο άλλως τε τ' όποιον μ' εσταμάτησε πολύ, γράφοντα περί του Ψαλλίδα, δεν είναι τα βιβλία του, αλλ' οι μαθηταί του –εν Λευκάδι τουλάχιστον– εφάμιλλοι των οποίων δεν υπάρχουν φευ! σήμερα, κατ' έτι δε μείζονα λόγου μ' εξέπληξαν αι πεποιηθήσεις του περί της θεραπείας του γλωσσικού ημών νοσήματος, όπερ οι αλλοδαποί γλωσσολόγοι ονομάζουσιν “Ελληνικήν διγλωσσίαν”. Εις κανέν έθνος, εκτός του ημετέρου, ο αγορεύων ή γράφων μεταχειρίζεται γλώσσαν, μη λαλούμένην κάπου φυσικώς και άνευ διδασκαλίας, παρά του λαού. Ό,τι αντίθετον συμβαίνει παρ' ημίν, όπερ επί αιώνας εθεωρήθη φυσικόν και επιβαλλόμενον, σήμεραν δε μόνον θεωρείται γενικώς ως εθνικόν δυστύχημα, ο Ψαλλιδας αντελήφθη, παρεδέχθη και εδίδαξε προ εκατονταετίας εν Λευκάδι, τούτο δε το σημείον, το και σπουδαιότερον της όλης γραμματολογικής του δράσεως, ενόμισα ότι έπρεπε να με απασχολήση περισσότερον» (σ. 116-117).

Η πληρότητα του άρθρου του για τον Σπυρίδωνα Βλαντή τον Κυθήριο ευνοήθηκε από τη γνώση της βιογραφίας του από τον μαθητή του Emilio de Tiraldo, πατέρα της Ελοΐσίας, συζύγου του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, και τη χρήση τμήματος τουλάχιστο αρχαιακού υλικού που βρέθηκε στα χέρια του: «Την επιστολήν ταύτην, μεθ' όλων των χειρογράφων του Βλαντή, διέσωσεν ο Αιμίλιος Τυπάλδος, μετά τον θάνατον του οποίου περιήλθον εις τον επί θυγατρί γαμβρόν του Αριστοτέλη Βαλαωρίτην, ευρίσκονται δε ήδη εις χείρας ημών, παραδοθέντα, χάριν της ομωνυμίας, παρά της ευγενούς Δεσποίνης Ζωής Μουρούζη, χήρας του Νάνου Βαλαωρίτη, υιού του ποιητού»³⁰.

Το πληρέστερο βιογραφικό κείμενο έγραψε ο Βλαντής τελευταίο και αναφέρεται στην εθνική δράση του Ιωάννη Ζαμπέλιου, αφού, σύμφωνα με τη γνώμη του γιου του Σπυρίδωνος Ζαμπέλιου, τον οποίο ο Βλαντής συνάντησε κατά τα έτη των σπουδών του στην Ιταλία (1877-1880), το όνομα του Ιωάννη «ζήσεται εις γενεάς» όχι εξαιτίας της νομομάθειας και του δικαστικού αξιώματος ή των τραγωδιών του αλλά χάρις «εις τον ένθεον πατριωτισμόν και την εθνικήν δράσιν του ανδρός». Ο Βλαντής για να σκιαγραφήσει την εθνική δράση του Ζαμπέλιου στηρίχτηκε στα αυτοβιογραφικά του κείμενα, τα οποία χρησιμοποιεί συνθετικά και δημιουργικά, για να καταστρώσει ένα ζωηρό και σύντομο αφήγημα εξαρτημένο από τις πηγές του, που υπηρέτησε τη γνωριμία και τη φήμη του Ζαμπέλιου³¹.

Ο τελευταίος κύκλος δημοσιευμάτων του Βλαντή ήταν για το

30. Για το άρθρο του Βλαντή και το αρχαιακό υλικό βλ. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Ο Σπυρίδων Βλαντής και η ιδιωτική διδασκαλία, *Piano di Studi/Εκθεσις Μαθημάτων*: Βενετία 1794», *Θησαυρίσματα* 34 (2004) 421-422. Στους λόγους παραχώρησης του αρχαιακού υλικού από την οικογένεια Βαλαωρίτη, εκτός από τη συνωνυμία του με τον Κυθήριο Βλαντή, πρέπει να υπολογιστεί και η στενή φιλική σχέση των οικογενειών και μάλιστα του Ιωάννη Βαλαωρίτη προς τον Φίλιππο Βλαντή, τον οποίο και νεκρολόγησε το 1876 (βλ. σημείωση 13) και ο επιμνημόσυνος λόγος του Σπ. Βλαντή για τον Ιωάννη Βαλαωρίτη το 1914 στη Λευκάδα (αρ. 13).

31. Από τα 4 αυτοβιογραφικά κείμενα του Ζαμπέλιου ο Βλαντής πρέπει να γνώριζε τα 2, 3, 4: 1. Θ. Γ. Κλαδάς, «Ιωάννης Ζαμπέλιος», *Πανδώρα* 7 (1856-

γλωσσικό ζήτημα, που ταλάνιζε την ελληνική κοινωνία. Ο ίδιος βίωνε τη διγλωσσία, καθώς έγραφε μια πλούσια καθαρεύουσα με αρχαΐζοντα στοιχεία και λεπτό ύφος και πρέσβευε ότι ο μόνος σωστός δρόμος ήταν η καλλιέργεια της δημοτικής. Όπως σημειώσαμε το άρθρο του για τον Ψαλίδα γράφηκε για να φρονηματίσει τους συγχρόνους με τις απόψεις που υποστηρίζονταν από τον Ψαλίδα και τον Γρασσέτη έναν αιώνα προηγουμένως. Η πρώτη μελέτη αυτού του κύκλου, με τίτλο «Εισαγωγή της ελληνικής γλώσσας ως επισήμου εν Επτανήσω» (αρ. 18), δίνει την ευκαιρία στον Βλαντή να απαριθμήσει τους σταθμούς και τους αγώνες για την εισαγωγή της ελληνικής γλώσσας, αντί της ιταλικής, από το σύνταγμα του 1817, που τη θέσπισε, αλλά η διάταξη δεν εφαρμόστηκε εξ αιτίας των αντικειμενικών δυσκολιών και της απροθυμίας της βρετανικής προστασίας καθώς και των αξιωματούχων στη δικαιοσύνη και τη διοίκηση, παρόλο που ψηφίστηκε σχετικός νόμος το 1833, και τροποποιήθηκε το 1836 εισάγοντας την ελληνική στα ειρηνοδικεία υποχρεωτικά και αφήνοντας στη διάθεση των ποινικών δικαστηρίων την εισαγωγή της ελληνικής. Στο σημείο αυτό βρίσκει την ευκαιρία να σημειώσει την προκήρυξη και τη σύνταξη του νομοτεχνικού ιταλο-ελληνικού λεξικού (1840) του πατέρα του Ανδρέα και του Ιωάννη Οικονομίδη³². Ο τελευταίος σταθμός ήταν η εισαγωγή της ελληνικής γλώσσας στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο το 1851.

Το δεύτερο κείμενό του «Η γλώσσα του Σολωμού» (αρ. 19) έχει αφετηρία την εμπειρία του, ως μέλους της Β΄ Αναθεωρητικής Βου-

1857), τχ. 161, 1.12.1856, σ. 391-405. 2. [Δημ. Αθανασίου = Σπυρίδων Ζαμπέλιος;], «Βιογραφία Ιωάννου Ζαμπελίου», *Τραγωδία Ιωάννου Ζαμπελίου Λευκαδίτου*, έκδοσις Σεργίου Χ. Ραφτάνη Ηπειρώτου, τ. Α΄, Ζάκυνθος, τυπ. Ο Παρνασσός, Σ. Χ. Ραφτάνη, 1860, σ. θ΄-ρ΄. 3.-4. Δ. Γρ. Καμπούρογλους, «Ανέκδοτα έργα Ιωάννου του Ζαμπελίου. Τα Λευκαδικά επί της Ελληνικής Επανάστασεως (Σημειωματάριον ενός Φιλικού). Αυτογραφία Ιω. Ζαμπελίου», *Αρμονία* 3 (1902) 76-88, 122-129, 225-237. Βλ. και Φαίδων Κ. Μπουμπουλίδης, «Αυτοβιογραφικά κείμενα του Ιω. Ζαμπελίου», *Αθηνά* 79 (1983-1984) 236-240.

32. Βλ. υποσημείωση 9.

λής το 1911, στην τριήμερη συζήτηση για την επίσημη γλώσσα, που θα καθιέρωνε το σύνταγμα, «μετά τόσου πατάγου από των θεωρειών και των αγυιών [...] αι πλέον παράλογοι ιδέαι περί γλώσσης ηκούσθησαν υποστηριζόμεναι με περισσότερον πείσμα παρά επιστήμην, ημείς δε οι Επτανήσιοι κατά τας τρεις εκείνας νύκτας είχομεν... την ευεργετικήν μας» αφού και ο Σολωμός θεωρήθηκε Ιταλός ποιητής. Ο Βλαντής, από περιωπής, αναλύει το σολωμικό έργο και υποστηρίζει ότι την εθνική γλώσσα, που κάποτε θα επιβληθεί, η Ελλάδα θα την οφείλει πρωτίστως στον Σολωμό.

Τα δημοσιεύματα για το γλωσσικό θα κλείσουν με ένα συνθετικό και συγκριτικό κείμενο, με πληθώρα παρατηρήσεων και παραδειγμάτων, το οποίο στην πρώτη του μορφή παρουσιάστηκε στο συνέδριο των δασκάλων Λευκάδας, Ιθάκης και Ακαρνανίας το 1924, δημοσιεύτηκε αμέσως σε συνέχειες στο περιοδικό *Επτανησιακή Επιθεώρησις* της Ζακύνθου και το 1926 εντάχθηκε στη σειρά «Επιφυλλίδες» του εκδοτικού οίκου «Ελευθερουδάκης» και γνώρισε ευρεία διάδοση: *Το γλωσσικό ζήτημα των Ελλήνων και των Ιταλών (Διαφοραί και ομοιότητες)* (αρ. 23).

Τα δέκα τελευταία χρόνια της ζωής του δεν δημοσίευε. Μια δαχτυλόγραφη δωδεκασέλιδη γνωμοδότησή του προς τον πρόεδρο της Κοινότητας Λευκάδος του 1929 για τα όρια Λευκάδας-Ακαρνανίας αποδεικνύει ότι ο πρεσβύτες Βλαντής είχε πνευματική διαύγεια και μπορούσε να συνδυάσει ιστορικά και νομικά επιχειρήματα για να υπερασπιστεί τα δικαιώματα της Λευκάδας στη λιμνοθάλασσα³³. Αντίθετα η επιστολή του το 1930 για τη σταφιδοκαλλιέργεια στη

33. Το φωτοαντίγραφο του δαχτυλόγραφου, που όταν φωτοτυπήθηκε ήταν σε κακή κατάσταση, είδα στη Χαραμόγλειο Βιβλιοθήκη προ ετών μαζί με φωτοτυπίες έργων του Βλαντή: *Εν Λευκάδι τη 3η Ιανουαρίου 1929. Προς τον κύριον Πρόεδρον της Κοινότητος Λευκάδος. Κύριε Πρόεδρε, εις απάντησιν του Υμετέρου ερωτήματος περί των ορίων της Λευκάδος εν σχέσει προς την γείτονα Ακαρνανίαν...* [στο τέλος:] *Μετά πάσης τιμής Σ. Βλαντής. Βιβλιογραφία [...] Σ.Α.Β.* Το θέμα επανέρχεται κατά εποχές, όπως στη δεκαετία του 1960 και στο τέλος της δεκαετίας του 1980, σύμφωνα με την επιστολή «Ο Ιστορικός κ. Π. Ροντογιάννης μας γρά-

Λευκάδα και την κατάσταση του Αρχαιοφυλακείου αποδεικνύει άγνοιες και του αρχαιακού υλικού αλλά και της αγροτικής ιστορίας, με την οποία ποτέ δεν καταπιάστηκε και παράλληλα την επιθυμία του να στηρίξει το κύρος του ως ιστορικού της Λευκάδας απέναντι στον ειδικό ιστορικό της πρωτεύουσας (αρ. 26).

Τα δυο τελευταία του γνωστά δημοσιεύματα είναι του 1936. Πρόκειται για δυο σειρές επιφυλλίδων στην εφημ. *Η Φωνή της Λευκάδος*. Η πρώτη με τον γενικό τίτλο «Ιστορία της Νήσου Λευκάδος» (αρ. 27) της οποίας διακόπηκε η δημοσίευση για να προηγηθεί «Η Ένωσις της Επτανήσου και οι υπέρ αυτής αγώνες», στην πραγματικότητα η πλήρης μορφή του πανηγυρικού λόγου του για την 72η επέτειο της Ενώσεως στη Λευκάδα στις 10.5.1836 (αρ. 28).

Ο Βλαντής πέθανε στη Λευκάδα στις 6 μ.μ. της Τρίτης, 8 Μαρτίου 1938, σε ηλικία 83 ετών από βρογχοπνευμονία. Τον θάνατο πιστοποίησε ο γιατρός Κωνσταντίνος Καββαδάς και τον δήλωσε την επομένη 9 Μαρτίου και ώρα 10 π.μ. ο υποδηματοποιός Ερρίκος Ποταμιάνος, ετών 50, στον Πρόεδρο της Κοινότητας και Ληξίαρχο Δ. Γιαννουλάτο³⁴. Κηδεύτηκε από τη Μητρόπολη της Λευκάδας. Τους επικήδειους λόγους εκφώνησαν ο Γεώργιος Λάζαρης, ο Αριστομένης Αλβανίτης και ο Κωνσταντίνος Κατηφόρης³⁵.

Η βιβλιοθήκη του δωρήθηκε στη Δημοτική Βιβλιοθήκη και μέρος της τουλάχιστον υπάρχει στη σημερινή Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας³⁶. Η τύχη του αρχείου του δεν ήταν καλή.

φει», εφημ. *Λευκάς*, φ. 288, (Λεύκαδα 6. 2.1989). Και οι δύο ιστορικοί ήταν κύριοι «μάρτυρες» και στήριξαν τα δικανικά επιχειρήματα για να κερδίζονται οι δίκες.

34. ΓΑΚ-Αρχαία Νομού Λευκάδας. Ληξιαρχική πράξις θανάτου αριθ. 553.

35. Τα στοιχεία από σημειώσεις μου του 1997 στη Χαραμόγλειο Βιβλιοθήκη (που δεν μπόρεσα να επαληθεύσω επειδή η Χαραμόγλειος είναι κλειστή) από την εφημ. *Η Φωνή της Λευκάδος* φ. 69, 26.3.1938, άρθρο του Σπύρου Φίλιππα-Πανάγου.

36. Π. Γ. Ροντογιάννης, «Το χρονικό της σύστασης της τωρινής Δημόσιας Βιβλιοθήκης και του Μουσείου αντικειμένων μεταβυζαντινής εκκλησιαστικής τέχνης Λευκάδος», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών* 8 (1995)

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Α. ΒΛΑΝΤΗ

Η σύνταξη της εργογραφίας του Βλαντή έγινε χωρίς τη στήριξη της Χαραμογλείου Βιβλιοθήκης που είναι κλειστή. Ευεργετική στάθηκε η συνδρομή των φίλων συναδέλφων Βιβέτ Τσαρλαμπά-Κακλαμάνη, Βιβής Περράκη, Γιάννη Π. Βουκελάτου και Δημήτρη Σπ. Τσερέ. Τα ελλείποντα ελπίζεται ότι θα συμπληρωθούν με άλλη ευκαιρία.

1. *Del contrabbando di guerra. Tesi di laurea del dott. Spiridione Vlanti (Si studia la questione se insieme alle merci di contrabbando, sia confiscabile anche la nave). In Pisa dalla tipografia Mariotti e Soci. 1880.*

8ο, 41 σ. Στο εξώφυλλο: *Approvata dalla Facoltà giurisprudenza della R. Università di Pisa a pieni voti legali*. Αντίτυπα: Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας, Συλλογή Βιβέτ Τσαρλαμπά-Κακλαμάνη.

2. «Βιογραφία Ανδρέου Σ. Βλαντή», *Ανδρέου Σ. Βλαντή Λευκαδίου Βιογραφική αφήγησις και Λόγοι εκφωνηθέντες εις την κηδείαν αυτού, Εν Αθήναις, Εκ του τυπογραφείου «του κάλλους» 1885, σ. 3-7.*

Ανώνυμο κείμενο αλλά θεωρώ ότι είναι του Σπυρίδωνος Α. Βλαντή, στηριγμένο στο οικογενειακό αρχείο, του οποίου μέρος παρέδωσε αργότερα στο Αρχαιοφυλακείο (τόρα ΓΑΚ-Αρχαία Νομού Λευκάδας, φ. 30β' και 30γ'). Το φυλλάδιο, εκτός της βιογραφίας, περιέχει προσωπογραφία του Α. Βλαντή και τους επικηδείους λόγους του Γ. Στεφανίτζη (σ. 8-10), Ι. Καβαδιά (σ. 11-15), Ξ. Τούμπα (σ. 16-18) και Γεράσιμου Ζερβού (σ. 19-20).

3. «Λόγος Σπυρίδωνος Βλαντή, δικηγόρου», *Επικήδειοι Λόγοι Επί τω θανάτω του Επαμεινώνδα Κόνδαρη πρώην Αρειοπαγίτου Εκφω-*

νηθέντες Τη 30 Ιανουαρίου 1888. Εν Λευκάδι Τύποις «Ανεξαρτήτου» 1888.

8ο, σ. 12. Ο τίτλος στο εξώφυλλο. Λόγοι Ν. Κωτσάκη (σ. 3-5), Άγγ. Καλκάνη (σ. 5-8), Ιω. Καββαδία (σ. 8-11), Σπ. Βλαντή (σ. 11-12). Βιβλιοθήκη ΕΛΙΑ.

4. *Η Φιλαρμονική Εταιρία Λευκάδος, υπό νομικήν έποψιν. [κάτω:] Εν Λευκάδι της 15 Φεβρουαρίου 1895. Είς συνεταίρος [Σπυριδών Α. Βλαντής].*

Μονόφυλλο, 40 x 30 εκ., δίστηλο. ΓΑΚ-Αρχεία Νομού Λευκάδας, φ. Α30β' Φιλαρμονική. Απάντηση στις κατηγορίες ότι η Φιλαρμονική λειτούργουσε παράνομα και κερδοσκοπικά. Η Φιλαρμονική κατατάσσεται στις «μερικές» εταιρίες (άρθρο 1692 Ιονίου Αστικού Κώδικα) και είναι καθαρά αστική που δεν αποβλέπει στην κερδοσκοπία αλλά στην ηθική και διανοητική ωφέλεια και την απλή τέρψη. Το μονόφυλλο προσέγραψε στον Βλαντή ο Κ. Γ. Μαχαιράς σε διάλεξή του περί της Φιλαρμονικής το 1925. Βλ. Α. Π. Φίλιππας *Η Φιλαρμονική Λευκάδος*, τ. Α', ό.π., σ. 158-164. Κατήγορος θεωρήθηκε το μέλος της Φιλαρμονικής Γεώργιος Φίλιππας, που διαγράφηκε με απόφαση 84 συνδρομητών της Φιλαρμονικής στις 21 Φεβρουαρίου 1895, που κυκλοφόρησε και αυτή σε μονόφυλλο και βρίσκεται στον ίδιο φάκελο. Πρόεδρος της Φιλαρμονικής ήταν ο Γεώργιος Καλκάνης, κοσμήτωρ ο Δημ. Ε. Γολέμης και μέλη ο Σ. Α. Βλαντής, ο Φ. Καββαδίας και ο Φίλιππος Αρέθας. Στον ίδιο φάκελο βρίσκεται και μονόφυλλο με τον ισολογισμό της Φιλαρμονικής (1 Μαρτίου 1892 - 29 Φεβρουαρίου 1894 και 1 Μαρτίου 1894 - 28 Φεβρουαρίου 1895).

5. «Το Φρούριον της Λευκάδος και οι εν αυτώ ναοί του Παντοκράτορος και της αγίας Μαύρας», εφημ. *Ωρα*, φ. 2 (Λευκάδα 1.4.1901), φ. 3 (8.4.1901), φ. 4 (15.4.1901) φ. 5. (22.4.1901), φ. 6 (29.4.1901). Υπέρτιτλος: *Επιφυλλίς «Ωρας»*, αρ. 1-5.
6. «Η κατάκτησις της Λευκάδος υπό των Ενετών», εφημ. *Ωρα*, φ. 7 (Λευκάδα 6.5.1901), φ. 11 (3.6.1901), φ. 12 (10.6.1901), φ. 13 (17.6.1901), φ. 14 (21.6.1901), φ. 16 (9.9.1901), φ. 17 (23.9.1901), φ. 18 (30.9.1901), φ. 19 (7.10.1901), φ. 20 (14.10.1901). Υπέρτιτλος: *Επιφυλλίς «Ωρας»*, αρ. 1-10.

7. *Η Λευκάς υπό τους Φράγκους, τους Τούρκους και τους Ενετούς (1204-1797). Ιστορικών δοκίμιον, Εν Λευκάδι εκ του τυπογραφείου Αδελφών Α. Τσιρίμπαση 1902.*

8ο μικρό, διαστάσεις 19 x 13 εκ. περίπου. Διαστάσεις τυπωμένου κειμένου 14,5 x 8,2 εκ. [2] + 175 σ. + 1 λ. [22 8σελίδα]. Η εφημ. *Φρουρός*, φ. 164 (Λευκάδα 25.7.1902) σημείωσε: «Ἦρχισεν ἤδη να διανέμεται εις τους εγγραφέντας συνδρομητάς το ἄρτι εις το ενταῦθα καλλιτεχνικόν Τυπογραφεῖον Αδελφών Τσιρίμπαση μετά περισσῆς καλαισθησίας εκτυπωθέν ιστορικόν περί Λευκάδος δοκίμιον το οποίον εξεπόνησεν ο συμπολίτης μας λόγιος δικηγόρος κ. Σπυρίδων Βλαντής. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πας Λευκάδιος, οπουδήποτε γῆς και αν ευρίσκεται, θα σπεύση να αγοράσῃ το βιβλίον τούτο, διότι δι' αὐτοῦ θα μάθῃ την ιστορίαν της πατρίδος του, ἥτις δυστυχῶς μέχρι τούδε ατελέστατα μόνον ἦτο γνωστή. Τεύχη πωλοῦνται εις το Βιβλιοπωλεῖον τῶν Αδελφών Τσιρίμπαση ἀντί δραχμῶν 4 ἑκάστον δια τους μη συνδρομητάς».

8. «*Η Φιλαρμονική*» [Απάντηση σε δημοσιογραφική έρευνα], εφημ. *Φρουρός*, φ. 161 (Λευκάδα 27.6.1902).

Αναδημοσίευση: Α. Π. Φίλιππας, *Η Φιλαρμονική Λευκάδος*, τ. Α', ό.π., σ. 188-189.

9. «*Δύο μετοικήσεις εκ Λευκάδος εις Ιθάκην*», εφημ. *Φρουρός*, φ. 165 (Λευκάδα 1.1.1902). Υπέριτλος: *Επιφυλλίς «Φρουρού»*.

10. «*Ο Καποδίστριας πολεμιστής*», *Ελληνισμός*, έτος ΙΔ', τχ. 163-164, Ιούλιος-Αύγουστος 1911, σ. 431-447.

Υποσημείωση: *Διάλεξις γενομένη εν τῷ Παρνασσῷ*. Αναδημοσιεύτηκε αυτοτελῶς και πληρέστερα στο επόμενο.

11. *Δράσις του Ιωάννου Καποδιστρίου εν Λευκάδι (1807). Διάλεξις Σπυρίδωνος Βλαντή (Εν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ). Εν Αθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1911.*

8ο, 32 σ. Αναδημοσίευση με βελτιώσεις και υποσημειώσεις του προηγούμενου.

12. «*Ο Λευκάτας*», *Επτανησιακόν Ημερολόγιον* (Ιωάννου Ν. Πήλικα)

1 (Αθήνα 1912) 237-240.

Στο δημοσίευσμά του αρ. 15, σ. 25 σημείωσε: «Πλείονα περί Λευκάτα όρα εν ημετέραις διατριβαίς – Επτανησιακόν Ημερολόγιον Πήλικα 1913, σελ. 236 και Γαλλ. περιοδικόν Graecia, 1er Juillet 1913».

13. Λόγος εκφωνηθείς εν τω Μητροπολιτικώ Ναώ μετά το υπέρ αναπαύσεως της ψυχής Ιωάννου Α. Βαλαωρίτου Διοικητού της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος Μνημόσυνον τελεσθέν εν Λευκάδι Τη 23 Μαρτίου 1914. Εν Αθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1914.

80, 13 σ.

14. Ιστορικά Διαλέξεις. Οι Γάλλοι εν Λευκάδι (1797-1798) (Απόσπασμα εκ της Επετηρίδος του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσού) [τ. Γ', 1914, σ. 169-207] Εν Αθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1914.

80, 45 σ. Στη σ. [3]: Πρώτη Διάλεξις Γενομένη εν τη Λέσχη Λευκάδος τη 11 Φεβρουαρίου 1912.

15. Ιστορικά Διαλέξεις. Η Νήσος Λευκάς και αι πόλεις αυτής ανά τους αιώνας (Νήρικος, Λευκάς, Αγία Μαύρα Αμαζική). Απόσπασμα εκ της Επετηρίδος του φιλ[ολογικού] Συλλόγου Παρνασσού) [τ. ΙΑ', 1915, σ. 27-67] Εν Αθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1915.

80, 45 σ. Στη σ. [3]: Εν τη διατριβή ταύτη συνεχωνεύθησαν δύο διαλέξεις αναγνωσθείσαι κατά Ιανουάριον του έτους 1914 εν τη αιθούση της Φιλαρμονικής Εταιρείας Λευκάδος παρακλήσει του Ομίλου των Λευκαδίων Φιλοπροόδων. Βλ. και εφημ. Νίκη, φ. 3 (Λευκάδα 15.1.1914).

16. «Ολίγα περί του Ιωάννου Λάσκαρη», Επτανησιακή Επιθεώρησις, έτος Α', τχ. Β', Ζάκυνθος, Ιούνιος 1922, σ. 17-20.

Βλ. και αναδημοσίευση: «Ιωάννης Λάσκαρης», Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας 10 (1928), τχ. Α', σ. 142-145.

17. «Τρεις σύγχρονοι διδάσκαλοι του Γένους Α'. Αθανάσιος Ψαλλίδας Β'. Δημήτριος Δάρβαρης. Γ'. Σπυρίδων Βλαντής», Επτανησιακή Επιθεώρησις, έτος Α', τχ. 5, Ζάκυνθος, Σεπτέμβριος 1922, σ. 77-79, τχ. 6, Ζάκυνθος, Οκτώβριος 1922, σ. 85-87, τχ. 9-

- 10, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1923, σ. 142-144, τχ. 11, Μάρτιος 1923, σ. 159-161. [Για το δημοσίευμα περί Ψαλίδα (στις δύο πρώτες συνέχειες) απάντησε ο Διονύσιος Π. Καλογερόπουλος: «Έργα Αθανασίου Ψαλλίδα», έτος Α΄, τχ. 7, Νοέμβριος 1922, σ. 101-103, έτος Β΄, τχ. 10, Φεβρουάριος 1924, σ. 104-106. Απάντηση του Βλαντή: «Και αύθις περί Ψαλλίδα», έτος Α΄, τχ. 8, Δεκέμβριος 1922, σ. 116-117. Βλ. και βελτιωμένη μορφή στον αρ. 22].
18. «Εισαγωγή της ελληνικής γλώσσης ως επισήμου εν Επτανήσω», *Επτανησιακή Επιθεώρησις*, έτος Α΄, τχ. 12, Ζάκυνθος, Απρίλιος 1923, σ. 173-175. Αναδημοσίευση: «Η ελληνική γλώσσα εν Επτανήσω», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας* 10 (1928), τχ. Α΄, σ. 139-141.
19. «Επί τη εκατονταετηρίδι του Ύμνου εις την Ελευθερίαν. Η γλώσσα του Σολωμού», *Επτανησιακή Επιθεώρησις*, έτος Β΄, τχ. 1, Ζάκυνθος, Μάιος 1923, σ. 1-2.
20. «Η νύξ του Μιχαήλ Αγγέλου», *Επτανησιακή Επιθεώρησις*, έτος Β΄, τχ. 2, Ζάκυνθος, Ιούνιος 1923, σ. 13-14.
21. «Από τους “Διαλόγους του πολέμου” του ακαδημαϊκού Henri Lavedan. Η πρόσκληση», *Επτανησιακή Επιθεώρησις*, έτος Β΄, τχ. 10, Ζάκυνθος, Φεβρουάριος 1924, σ. 101-103. [Μετάφραση].
22. *Εθνική δράσις του Ιωάννου Ζαμπελίου και βιογραφία Αθανασίου Ψαλλίδα, Υπό Σπυρίδ. Α. Βλαντή, Δικηγόρου, Ιστορικού. (Απόσπασμα εκ του Δελτίου της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος), Εν Αθήναις εκ του τυπογραφείου Αδελφών Κ. Κυριακόπουλου, 1924.*
- 8ο, 24 [=32] σ. + 1 φ. ένθετο, μετά τη σ. 24. Προ-ανάτυπο από τον τ. 9 (1926) των μελετών «Εθνική δράσις του Ιωάννου Ζαμπελίου», σ. 5-22 και «Αθανάσιος Ψαλλίδα», σ. 89-96. Η πρώτη μελέτη διατήρησε τη σελιδαρίσθησή της και στο προ-ανάτυπο: 5-22. Η δεύτερη σελιδαριθμήθηκε στο προ-ανάτυπο 17-24 αντί της σωστής σελιδαρίθμησης: 25-32, όπως επιση-

μαίνει ο Βλαντής στην πρώτη σελίδα του ένθετου φύλλου μετά τη σ. 24. Η μελέτη για τον Ψαλίδα είχε δημοσιευτεί σε πρώτη μορφή το 1922 (αρ. 17).

23. «Το γλωσσικόν ζήτημα των Ελλήνων και των Ιταλών», *Επτανησιακή Επιθεώρησις*, έτος Γ', Ζάκυνθος 1924, τχ. 1, σ. 10-12, τχ. 2, σ. 23-24, τχ. 3, σ. 43-45, τχ. 4, σ. 50-51, τχ. 5, σ. 75-78. Κυκλοφόρησε και αυτοτελώς: *Το γλωσσικόν ζήτημα των Ελλήνων και των Ιταλών (Διαφοραί και ομοιότητες)*, Εκδοτικός οίκος "Ελευθεροδόκης" Α.Ε., εν Αθήναις. *Επιφυλλίδες, Επιστήμαι, Τέχναι, Ιστορία, Τόμος Α' 1926, Τεύχος Ζ' Ιούλιος*.

8ο μικρό, 55 σ. Τα αδιάθετα αντίτυπα κυκλοφόρησαν με άλλο δίχρωμο εξώφυλλο: *Τόμος Α' 1927, Τεύχος Ζ' Φεβρουάριος*. Όπως σημειώνεται στη σ. [3] η διατριβή γράφηκε στη δημοτική τον Μάρτιο του 1923 και διαβάστηκε τον Ιούνιο του 1924 στο Συνέδριο των Δασκάλων Λευκάδας, Ιθάκης και Ακαρνανίας, που έγινε στη Λευκάδα. Δημοσιεύτηκε στην καθαρεύουσα για να το διαβάσουν ίσως και οι καθαρευουσιάνοι.

24. «Πέμπτη Μαΐου. Αλεξ. Μαντζώνη», *Ιόνιος Ανθολογία*, έτος Α', τχ. 7-8, Ζάκυνθος, Οκτώβριος-Νοεμβριος 1927, σ. 5-6. [Μετάφραση ποιήματος].
25. «Soulary, Αν είχα...», *Ιόνιος Ανθολογία*, έτος Β', τχ. 16-17-18, Ζάκυνθος, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1928. [Μετάφραση ποιήματος].
26. [Επιστολή, Λευκάς 27.1.1930 προς Δημ. Α. Ζωγράφο, απαντητική της από 4.1.1930 επιστολής του προς Σπ. Βλαντή, περί σταφιδοκαλλιέργειας στη Λευκάδα] *Αξιότιμε κύριε, Απαντώ λίαν ευχαρίστως...* [στο τέλος:] *Μετά πάσης τιμής Σ. Βλαντής*.

Δημ. Α. Ζωγράφου, *Ιστορία της σταφίδος*, τ. Α' (Από τον ΙΕ' αιώνα π.Χ. - ΙΘ' αιώνα μ.Χ.), Αθήνα 1930, σ. 285-286. Αναδημοσίευση: Θανάσης Καλαφάτης, «Το Αρχαιοφυλακείο – Ολίγα περί σταφίδας και η ευθύνη της Κυβέρνησης», εφημ. *Δημοκρατική Λευκάδα*, φ. 60 (Λευκάδα Μάρτ.-Απρ. 1982). Απάντηση: Νώντας Βαγενάς, «Απάντηση σε δημοσίευσμά μας για το Αρχαιοφυλακείο», στο ίδιο, φ. 62 (Ιούλ. 1982).

27. «Ιστορία της Νήσου Λευκάδος», εφημ. *Η Φωνή της Λευκάδος*, φ. .. (Λευκάδα .. – .. – 1936).

Σε συνέχειες πριν από το φ. 15 (Λευκάδα 7.6.1936) όπου σημείωση της εφημ. στην αρχή του επόμενου δημοσιεύματος του Βλαντή «Η Ένωσις της Επτανήσου...»: «Η εφημερίς μας αναγκάζεται να διακόψη προσωρινώς την δημοσίευσιν της ιστορίας της Νήσου Λευκάδος του κ. Σπ. Βλαντή, διά ν' αρχίση την δημοσίευσιν μιας ανεκδότου διαλέξεως του ίδιου ιστορικού σχετικήν με την ένωσιν της Επτανήσου. Εις την διακοπήν της δημοσιεύσεως της ιστορίας προβαίνομεν θεωρούντες περισσότερον επίκαιρον την δημοσίευσιν της κατωτέρω διαλέξεως λόγω του προ ημερών εορτασμού της 72 επετείου της ενώσεως της Επτανήσου. Μετά το πέρας της δημοσιεύσεως ταύτης θα συνεχίσωμεν την δημοσίευσιν της ιστορίας της Νήσου Λευκάδος ως αρχικώς υπεσχέθημεν».

28. «Η Ένωσις της Επτανήσου και οι υπέρ αυτής αγώνες», εφημ. *Η Φωνή της Λευκάδος*, [Α'] φ. 15 (Λευκάδα 7.6.1936), [Β'] φ. .. (.. – .. – 1936), Γ' φ. 17 (5.7.1936), [Δ'] φ. .. (.. – .. – 1936), [Ε'] φ. .. (.. – .. – 1936), [Ζ'], φ. .. (.. – .. – 1936), [Ζ'] φ. .. (.. – .. – 1936), [Η'] φ. .. (.. – .. – 1936), [Θ'] φ. .. (.. – .. – 1936), 10ον φ. 15 (4.12.1936), 11ον φ. .. (.. – .. – 193.). [Λόγος στην 72η επέτειο της Ενώσεως, Λευκάδα 10.5.1936].

Λανθάνοντα δημοσιεύματα

1. «Τα Ιωάννινα».

Σώζεται πρόσκληση της Φιλαρμονικής Λευκάδος, 19.2.1914: «Προκειμένου να γίνη εν τω καταστήματι της Φιλαρμονικής και υπέρ αυτής την προσεχή Πέμπτην 20 τρέχοντος περί ώραν 7 μ.μ. διάλεξις «περί Ιωαννίνων» υπό του Αξιοτίμου Κυρίου Σ. Βλαντή, ευγενώς προς τούτο προσφερθέντος, παρακαλούμεν Υμάς όπως ευαρεστούμενος αποδεχθήτε το έγκλειστον Εισιτήριον [...]» (Α. Π. Φίλιππας, *Η Φιλαρμονική Λευκάδος*, τ. Α' ό.π., σ. 232).

2. «Σουλτάνα Κερκυραία».
3. Μελέτες στον ιταλικό και γαλλικό Τύπο περί Ηπείρου.

Ο βιογράφος του Πάνος Γ. Ροντογιάννης σημείωσε: «από το 1877-1882 φοιτητής στην Πίζα δημοσιογραφούσε στη *Νέα Ημέρα* της Τεργέστης για να υποστηρίξει τα ελληνικά δικαιώματα στην Ήπειρο και τα Γιάννενα και δέχτηκε γι' αυτό τις ευχαριστίες των εγκρίτων Ιωαννιτών». Στη *Νέα Ημέρα* (τόμοι 1877, 1878, 1879 (δεν βρέθηκε), 1880, 1881, 1882 της Εθνικής Βιβλιοθήκης), εντόπισα τρία δημοσιεύματα, ψευδώνυμα και ανώνυμο, που θα μπορούσαν να είναι του Βλαντή και τα καταγράψω με κάθε επιφύλαξη: «Η εν Ηπείρω κατάσταση. [κάτω:] Εν Ηπείρω την 19/21 Μαρτίου 1878. Ούτις.», *Νέα Ημέρα*, έτος Δ' (ΚΓ'), αρ. 173 (1748), Σάββατο 25/6 Απριλίου 1878, σ. 2-3. «Τα εν Ηπείρω συμβαίνοντα. Εκ Κερκύρας, την 4/16 Σεπτεμβρίου 1878», [κάτω:] Νεκώ., αρ. 198 (1773), 16/28.9.1878, σ. 2. «Η ενεστώσα κατάσταση της Θεσσαλίας και Ηπείρου», έτος Ϛ' (ΚΕ') αρ. 322 (1310), 31/12.2.1881, σ. 2-3.

Ανέκδοτα που λανθάνουν ή χάθηκαν

1. «Mémoires sur les modifications introduites dans le Code Ionien».

Μελέτη, που σημειώνεται από τους βιογράφους του, ότι συντάχτηκε με την ευκαιρία της εκατονταετίας του Code Civil το 1904 και έγινε «παραδεικτική». Δεν μπόρεσα να την εντοπίσω δημοσιευμένη. Δεν υπάρχει π.χ. στο δίτομο αφιέρωμα της Société d'Etudes Législatives, *Le Code Civil, 1804-1904*, Παρίσι, Rousseau, 1904, με πολλές συνεργασίες ξένων για την υποδοχή του Code Civil στις χώρες τους. Αλλά και οι βιογραφίες του Βλαντή, που δημοσιεύτηκαν όσο ζούσε, δεν το αναφέρουν ως δημοσιευμένο.

2. «Ιστορία της Επτανήσου, ιδίως από της Αγγλοκρατίας και εντεύθεν».

«Επίσης κατέλιπε καθώς έχομεν ασφαλείς πληροφορίας αξιολογωτάτην Ιστορίαν της Επτανήσου, ιδίως από της Αγγλοκρατίας και εντεύθεν, ης όμως η δημοσίευσις κατά ρητήν του μεταστάντος επιθυμίαν θα συντελεσθή μετά πάροδον 50ετίας από του θανάτου του, διότι περιέχει λεπτομε-

ρείας περί της δράσεως πολλών προσώπων των οποίων οι απόγονοι ευρίσκονται ακόμη εις δευτέραν ή τρίτην γενεάν» (Δημήτριος Σ. Σταμπόγλης (Λευκάδας) «Σπυρίδων Βλαντής, ο ιστορικός Λευκάδιος». Ανακοίνωσις [εις Β'] Πανιόνιον Συνέδριον, εφημ. *Φωνή της Λευκάδος*, φ. 79 (Λευκάδα 28.8.1938). Αναδημοσιεύτηκε, με περικοπή του παραπάνω αποσπάσματος: Δημ. Σ. Σταμπόγλη, *Δάφνες, ελπίδες, όνειρα*, τ. Β', Αθήνα 1954, σ. 21-23. Ο Γιάννης Π. Βουκελάτος μου έδωσε την πληροφορία και μου προσέφερε φωτοτυπία του αποκόμματος της εφημερίδας.